

כסלו, תש"ף

בס"ד

אל: המחנכים להיסטוריה בחמ"ד
מאת: בלהה גליקסברג, מפמ"ר היסטוריה בחמ"ד

שלום רב!

אני מתכבדת לשלוח אליכם את 'תו התקן' – מבדק המיומנויות הנדרשות ללימודי היסטוריה בחמ"ד לכיתה ז' ולכיתה י'.

מסמך זה מאפשר לכם מבט-על של כלל המיומנויות הנדרשות בלימודי היסטוריה בחט"ב וחט"ע ברמות המותאמות לשכבת הגיל.

במסמך זה 4 חלקים:

1. המבדק לכיתה ז' המיועד לתלמידים
2. המבדק לכיתה ז' + מחוון לשימוש המורים.
3. המבדק לכיתה י' המיועד לתלמידים
4. המבדק לכיתה י' + מחוון לשימוש המורים.

מטרות 'תו התקן':

1. כלי עזר למורה.
2. הצבת סטנדרטים מקצועיים אחידים הנדרשים מן התלמידים בלימודי היסטוריה בחמ"ד.
3. לסייע למורה באיתור המיומנויות שנדרש לחזק אותן בקרב תלמידיו.
4. לספק מידע על הבנה מוטעית או חלקית של התלמידים לגבי המיומנויות.
5. לקבל החלטות המתייחסות לפעילות הלימודית הנדרשת לחיזוק והטמעת המיומנויות.
6. להתאים את הקניית המיומנויות לצורכיהם וליכולותיהם של תלמידים בודדים בתוך הכיתה.
7. המבדק מאפשר לתלמידים לשפר את תהליך הלמידה.

להלן המלצתנו לשימוש ב'תו התקן':

1. בתחילת כיתה ז' ובתחילת כיתה י' לקיים את המבדק על מנת לקבל תמונה ברורה ואחידה של איכות שליטת התלמידים במיומנויות הנדרשות.
2. בעקבות ניתוח תוצאות המבדק, על המורה לבנות תכנית-עבודה הפרוסה על פני שנת הלימודים לחיזוק המיומנויות שנתגלו כראויות לחיזוק.
3. מומלץ לחזור על המבדק בסוף השנה, על מנת לוודא את התקדמות התלמידים לאורך השנה.

חשוב להדגיש, כי המלצתנו היא שכל מורה יקבל את ההחלטה בנוגע לעיתוי המבדק בהתאם לרצונו ו/או לפרופיל תלמידיו.
שימו לב - התלמיד אינו נדרש לידע קודם על מנת לענות על מטלות 'תו התקן'.
המבדק איננו חובה.

המסמך לא עבר עריכה לשונית.

המסמך לשימוש פנימי בלבד.

אין לעשות כל שימוש מסחרי בתכני המבדק ללא קבלת אישור בכתב מהמפמ"ר בלהה גליקסברג.

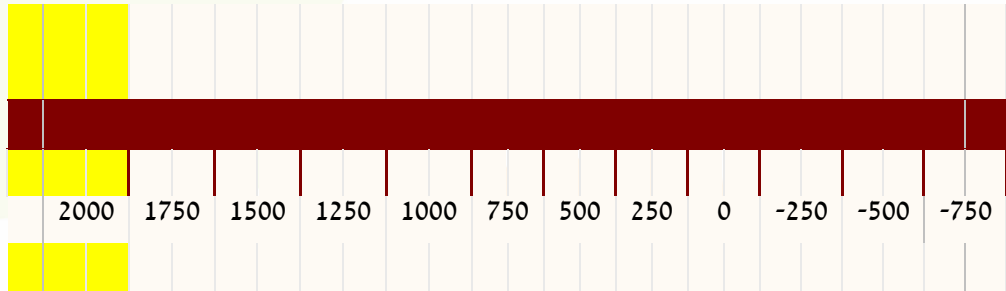
**בהצלחה!
בלהה**

מבדק מיומנויות - לתלמידים

לפניכם מספר תאריכים ואירועים היסטוריים.

סמנו את האירועים על ציר הזמן במקומם המשווער.

1. מהי השנה בה נולדתם? _____ סמנו על ציר הזמן שנה זו.
אנו חיים היום בשנת _____ כלומר במאה ה _____ לספירה.

1492 גירוש ספרד	1099 כיבוש ירושלים על ידי הצלבנים	586 לפני הספירה
490 לפני הספירה	1939 פרוץ מלחמת העולם השנייה	2 לפני הספירה

1. השלם את המשפטים הבאים:
- שנת 952 נמצאת במאה ה- _____
 - חורבן בית המקדש התרחש בשנת 70 לספירה כלומר במאה ה _____
 - שנת 325 לפני הספירה נמצאת במאה ה- _____ לפני הספירה
 - הצהרת בלפור ניתנה בשנת 1917 כלומר במאה ה _____
 - כאשר מדברים על המחצית השנייה של המאה ה-13 מדובר על השנים _____
 - המאה האחת עשרה מתחילה בשנת _____ ומסתיימת בשנת _____

2. סדר את האירועים ההיסטוריים - מספר את האירועים מ 1-7 על פי סדר התרחשותם.

- ___ חורבן בית המקדש השני
___ גירוש ספרד
___ הצהרת כורש ושיבת ציון
___ הקמת מדינת ישראל
___ מרד בר כוכבא
___ בניין בית המקדש הראשון
___ גלות בבל
___ תקופת האמוראים

	700
האפיפיור לאו השלישי מכתיר את קרל הגדול לקיסר הרומאים	800
חתימה על הסכם ורדן - האימפריה של קרל הגדול מחולקת בין יורשיו	843
	900
מות ר' גרשום מאור הגולה	1028
ויליאם מנורמנדיה כובש את אנגליה	1066
בין האפיפיור גרגוריוס השביעי לבין קיסר גרמניה היינריך הרביעי מתחיל סכסוך	1073
היינריך הרביעי מתנצל לפני האפיפיור גרגוריוס השביעי בקנוסה	1077
יהודי העיר שפייר מקבלים פריווילגיה מבישוף העיר	1084
האוניברסיטה הראשונה באירופה נפתחת בבולוניה שבאיטליה	1088
מות רש"י	1105
הסכם פשרה בין המלוכה לאפיפיור על תחומי הסמכות של המדינה ושל הכנסייה	1122
עלילת הדם הראשונה בעיר נוריץ' שבאנגליה	1144
	1100

עיין בציר הזמן וענה על השאלות הבאות

- הסתכל בציר הזמן שלפניך ורשום שני אירועים שהתרחשו במאה ה-11.
- באיזו מאה התחלקה האימפריה של קרל הגדול בין יורשיו?
- באיזו שנה בורחים מוחמד וחסידיו לאל-מדינה?
- הקף לגבי כל היגד - נכון או לא נכון
במאה העשירית לספירה לא מוזכרים אירועים מיוחדים שקרו **נכון** / **לא נכון**
המלך הפרנקי התנצר בשלהי המאה החמישית לספירה **נכון** / **לא נכון**
בתחילת המאה השלישית לספירה הותרה הנצרות ברחבי האימפריה הרומית **נכון** / **לא נכון**
נכון
ר' גרשום מאור הגולה נפטר בתחילת האלף השני לספירה **נכון** / **לא נכון**

2.

לפניך משפטים רשום ליד כל אחד מהם אם הוא מציין עובדה או דעה.

- א. בימי רב ושמואל היו הערים סורא ונהרדעא מרכזי התורה של היהודים בגולה, ולאחר מותם הקימו תלמידיהם ישיבות נוספות.
- ב. בתקופת הזוהר שלה הייתה ביזנטיון ממלכה רחבת ידיים, אך עם עליית האסלאם כבשו ממנה הערבים חלקים גדולים, ועמים ושבטים נוספים כבשו חלקים נוספים.
- ג. הנוצרים היו אשמים בכל הצרות שבאו על האימפריה הרומית כיוון שהם נטשו את פולחן האלים.
- ד. אם היהודים יתבוללו בין שאר עמי האימפריה הם יפסיקו למרוד בשלטון הרומי.
- ה. האבירים המשיכו לנצח במסעי הצלב, כי המוסלמים שחיו בארץ ישראל לא היו מאוחדים ולא הגנו על ארצם ביעילות.
- ו. תוצאות מרד בר כוכבא היו קשות מאוד: תושבים נהרגו ונמכרו לעבדים, ישובים נהרסו ואדמות הופקעו. יהודים רבים נאלצו לעזוב את הארץ.
- ז. מי שיקבל על עצמו ייסורים, וימנע מעצמו הנאות הגוף יטהר את עצמו מחטאים.

**3. בכל אחד מהמשפטים הבאים מצא מהו הגורם – הסיבה ומהי התוצאה.
תוכל לסמן בצבע אחד את הסיבה ובצבע שני את התוצאה או לחילופין להעתיק את חלק
הסיבה ואת חלק התוצאה למקום המתאים:**

קיסרי רומי לא יכלו למנוע את הקמתן של הממלכות הגרמניות על אדמתן וגם לא יכלו להושיט עזרה לאזרחיהם כי הם נותרו ללא כספים וללא צבא בגלל המשבר הכלכלי, המגפות והמלחמות הרבות

הסיבה:

התוצאה:

2. קו ביצורים חזק שנבנה לאורך הגבולות הגן על הרומאים ובעזרתו הצליחו לעצור את הגרמנים שמעבר לגבול.

הסיבה:

התוצאה:

3. הקיסר הדריינוס מיהר לגייס צבא שמנה למעלה משניים עשר לגיונות כדי לדכא את המרד במהירות, הוא חשש שהמרד ביהודה יתפשט גם לארצות אחרות ושתקוותו להשכין שלום באימפריה לא תתממש.

הסיבה:

התוצאה:

_____:

4. רבן יוחנן בן זכאי הרבה לבקר בקהילות ישראל בארץ ובחו"ל, משום שהוא ראה חשיבות גדולה בהידוק הקשרים עם הגולה ובהפצת התורה בכל מקום בו ישבו יהודים.

הסיבה:

התוצאה:

5. חליפי בית אומיה ביקשו להקים אמפריה בעלת אופי ערבי, ולכן השפה הערבית הייתה השפה הרשמית היחידה בכל המדינה.

הסיבה:

התוצאה:

6. במטרה למנוע את השתלטות הנוכרים על אדמות ארץ ישראל קבעו חכמים, שאסור לאדם מישראל למכור או להשכיר קרקע לנוכרים וגם אסרו על היהודי לתת עבדים לנוכרים ולמסור בהמות עבודה לידיהם.

הסיבה:

התוצאה:

7. היהודים צריכים להיות מושפלים ומדוכאים, נשלטים ולא שליטים, מקבלי פקודות ולא נותני פקודות, ומנועים מלשמש בתפקידים ציבוריים. כל ההגבלות האלו נבעו מכך שהיהודים סירבו להאמין בישו.

הסיבה:

התוצאה:

.4

לפנייך תמונות של מטבעות שונים מימי בית שני.
עיין בתמונות המצורפות של המטבעות וענה על השאלות המופיעות אחריהן.

מטבע של מתתיהו אנטיגונוס השני על המטבע טבועים כלי המקדש: על המטבע מופיעה כתובת ביוונית: של המלך אנטיגונוס; וכתובת בעברית: מתתיהו כוהן גדול וחבר יהודי.

ירושלים הקדושה "נ על המטבעות נחקקו המילים"מטבעות של ממשלת המרד, 66 לסה
בצידם האחר נחקקו סמלים המבטאים שגשוג ובהם: גביע, רימונים, כדי יין וכפות. "חירות ציון"ו
תמרים.

נ
ם
ז

1. מתי הוטבעו המטבעות בתמונה הראשונה?

אלו פרטים את ה יכול ללמוד על התקופה בה הוטבע המטבע מהכותרת
ומהמטבע עצמו? _____

2. מתי הוטבעו המטבעות בתמונה השנייה?

3. אלו פרטים את ה יכול ללמוד על התקופה בה הוטבע המטבע מהכותרת
ומהמטבע עצמו? _____

4. נסה לזהות שני כלי מקדש החקוקים על גבי המטבעות בתמונה הראשונה?
מהם?

5. מה אפשר ללמוד מהמטבעות בתמונה הראשונה על מעמדו של
המקדש? _____

6. נסה לשער מה הייתה המטרה של המטבעות באותה תקופה מעבר לשימוש
במסחר?

**5. בפסקאות שלפניכם מופיעים הכללות ופירוט. נסו לזהות בכל פסקה את
החלק המכליל ואת הפירוט שלו. (תוכלו לסמן בשני צבעים שונים או
להשלים).**

א. הדת הנוצרית הפכה לדת הרשמית במדינה ולכנסיה היו הסמכות והכוח להילחם בכופרים.
הדת האלילית נאסרה כליל, מאמיניה חויבו להתנצר מרצון או מאונס. מי שלא קיבלו את
ההחלטות שנקבעו בוועידות של הכניסיה נרדפו באכזריות על ידי השלטונות.

ההכללה:

הפירוט:

ב. הקיסר דיוקליטאנוס ריכז בידו את כל סמכויות השלטון ומשל בצבא ביד חזקה, התיישב
במזרחה של האימפריה, הושיב שליט שני ברומא, וגם דאג לגביית מיסים צודקת ולקביעת
מחירים קבועים לסחורות. אלה היו שינויים גדולים באימפריה הרומית בתקופתו.

ההכללה:

הפירוט:

ג. כאשר קמה הממלכה בשנת 1099 לספירה היו בה כ 350,000 תושבים, רובם היו מוסלמים
ונוצרים אורתודוקסים אליהם נוספו ארמנים שומרונים ויהודים.

ההכללה:

הפירוט:

ד. בן האצולה היה בחסות אימו עד גיל שבע, כשמלאו לו שבע שנים הפך לנער משרת, ובגיל ארבע עשרה הפך לנושא כלים. רק בגיל עשרים ואחת לאחר שעבר את כל השלבים הוא הוכתר בתואר "אביר". מסלול גידולו וחינוכו של בן אצולה לקראת קבלת התואר היה ארוך ומפרך.

ההכללה:

הפירוט:

ה. האם יינם של האנוסים הוא יין נסך, האם מותר להלוות להם כסף בריבית כמו לנוכרי, הבעיה כיצד יש לנהוג עם האנוסים העסיקה את הציבור.

ההכללה:

הפירוט:

6.

לפניך מקור היסטורי המספר על עיירה בשם צפרו במאה ה-19.

קרא את המקור הבא וענה על השאלות.

1. לפניך קטע מקור. כתוב מהיכן לקוח הקטע?

2. האם הוא מקור ראשוני או משני? נמק

3. קרא את הקטע ותן כותרת לקטע.

4. מצא במקור שלושה מקצועות שונים בהם עסקו יהודי צפרו, וכתוב כמה אנשים עסקו בכל מקצוע?

5. כתוב האם היו קשרים בין יהודים לבין לא יהודים? אם כן, הבא שתי הוכחות (דוגמאות) מהקטע.

6. אילו שני פתרונות למצוקת העניים בקהילה, מוצגים במקור זה?

7. מהו לדעתך, הפתרון המועדף? נמק.

7.

לפניכם משפטים הנוגעים לתחום הדתי ולתחום הכלכלי-חברתי של מסעות הצלב. כתבו ליד כל משפט לאיזה תחום הוא מתאים דתי או כלכלי.

1. הנוצרים שאפו לשחרר את המקומות הקדושים ע"י המוסלמים _____
2. האיכרים קיוו להשתחרר משעבוד לאדון להיות בעלי אדמות משלהם _____
3. למצטרפים למסעות הצלב הובטחה כפרה על החטאים ע"י האפיפיור _____
4. הכנסייה הבטיחה ליוצאים למסעות הצלב להקפיא את חובותיהם עד שיבואו _____
5. הסוחרים קיוו למצוא סחורות ושווקים חדשים שאזורים אליהם הם מגיעים. _____
6. מספר התושבים באירופה גדל וגרם למחסור שמקומות מחיה ומחסור באדמות _____
7. הצלבנים חשו קשר עמוק למקומות הקדושים בארץ ישראל. _____

קרא את המשפטים הבאים והתאם כל מושג מרשימת המושגים שלפניך למשפט המתאים לו ביותר:

המושגים:

גורם, תקנה, פרעות, תמורה, דמוקרטיה, אימפריה

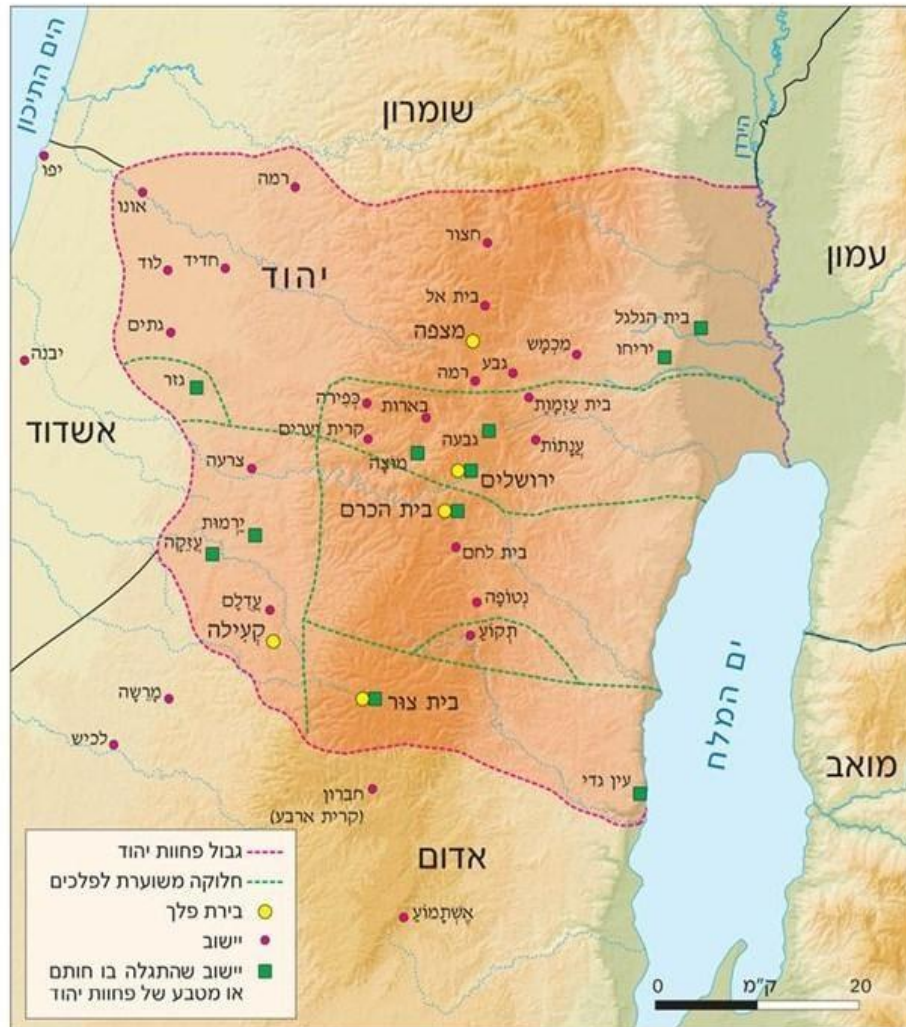
"מעשה בקהילה, שראו שהסוחרים הגויים מוכרי הדגים מעלים את מחירים, ובעקבות כך עשו יהודי הקהילה הסכמה וקבעו שלא יקנה מהם שום יהודי _____"

1. לא רק רצונם של התושבים להגן על חייהם הביא ליצירת השלטון החדש. גם חולשת המלכים תרמה לכך המלכים התקשו לפקח על נתיניהם ולגבות מהם מיסים בגלל הדרכים המשובשות והמסוכנות" _____
2. האיכרים האוקראינים שמחו לקראת הקרב ובהנאה מרובה הם רצחו אצילים, וטבחו ביהודים. מי שלא נתפס בידיהם נס בבהלה מערבה, וכל רכושו הועלה באש _____
3. המלכים הפרנקים יצאו לכיבושים, וממלכתם הגיע לשיא היקפה בימי קרל הגדול, במהלך המלחמות שניהל כבש קרל הגדול שטחים רבים וכפה את הנצרות על השבטים עובדי האלילים והוכתר ע"י האפיפיור כקיסר הרומאים. _____
4. באותה תקופה חלו באירופה שינוי גדול שבא לידי ביטוי בתחום הדתי - כאשר רוב התושבים התנצרו ובתחום הכלכלי - מעבר משימוש בכלי עבודה מעץ לכלי עבודה מברזל. _____
5. הממשל שולט על האזרחים רק מתוך הבנה כי זוהי טובתם ורצונם, ולכן בבית הנבחרים יושבים נציגים שנבחרו ע"י האזרחים. _____

לפניך מפה של היישוב היהודי בימי כורש שנקרא פחוות (מחוז) יהודה או יהוד מדינתא. הסתכל במפה וענה על השאלות הבאות:

מפה 1 < יהוד מדינתא ושכנותיה

1. עיין במפה שלפניך ורשום מה מתארת המפה?

2. מי ישב בגבול הצפוני של פחוות יהודה? _____

מי ישב בגבול הדרומי של פחוות יהודה? _____

השלם: עמון ישבה בצד _____ (צפון, דרום, מזרח, מערב) של פחוות יהודה.

3. על פי המפה מנו שמות של ארבע ערי פלך שהיו בפחוות יהודה _____

4. מנה שמות של ישובים שהם גם ערי פלך וגם התגלו בהן חותמות או מטבעות של פחות יהודה.

5. ננסה לשער מה ניתן ללמוד מכך שלפחות יהודה היו מטבעות וחותמות משלהם?

10.

קרא את הקטע שלפניך וענה על השאלות :

בין התלמוד הבבלי לתלמוד הירושלמי

תלמידי רבי יהודה הנשיא קיבלו משנה ערוכה של דורות של תנאים, וזו פתחה אשנב ליצירה נוספת של תורה שבעל פה. בידנו מצויים כיום שני תלמודים: התלמוד של אמוראי ארץ ישראל והתלמוד של אמוראי בבל. התלמוד הירושלמי כולל גמרות לארבעה סדרים מתוך ששת סדרי משנה. חסרות בו גמרות לסדר קודשים ולמרבית סדר טהרות. במספר הדפים מגיע התלמוד בירושלמי רק לשליש מהתלמוד הבבלי ואולם במספר המסכתות הוא גדול ממנו: שלושים ותשע מסכתות לעומת שלושים ושש מסכתות של התלמוד הבבלי.

שני התלמודים נערכו באותה השיטה: בשניהם ערוכות גמרות סביב סוגיה. אלא שבתלמוד הבבלי יש מערכת סימנים ומונחים קבועים המסייעים ללומד בהבנת הגמרא, ובתלמוד הירושלמי דבר זה חסר. התלמוד הירושלמי לא זכה לעריכה מושלמת כמו זו של הבבלי, אולי בגלל התנאים הקשים ששררו בארץ ישראל באותם ימים.

התלמוד הבבלי גם זכה לפרשנות מוסמכת שהועברה מדור לדור – מאמוראים לסבוראים, מסבוראים לגאונים ומגאונים לראשונים, כפי שמשקף הדבר בפירוש של רש"י. לעומת זאת התלמוד הירושלמי לא זכה לפירוש מוסמך ולפרשן בעל שיעור קומה כרש"י.

גם שיבושים, שנפלו בנוסח של התלמוד הירושלמי הקשו על הלימוד בגמרא זו. כבר בימי הראשונים נחשב התלמוד הירושלמי לספר חתום, שרק יחידי סגולה מסוגלים להשתמש בו. בדורות האחרונים החלו חכמים שונים לבאר את הסוגיות שבו, לפרש את לשונו הקשה ולתקן את השיבושים. (דור לדור, חלק ב' עמ' 186).

תלמוד בבלי	תלמוד ירושלמי	

1. השווה בין התלמוד הבבלי והתלמוד הירושלמי

2. על פי הקטע והטבלה רשום שלושה הבדלים בין התלמוד הירושלמי ובין התלמוד הבבלי?

3. על פי הקטע מצא מה משותף לתלמוד הבבלי ולתלמוד הירושלמי.

4. על פי מה שקראת רשום לפחות שתי סיבות שהקשו על לימוד מסודר של התלמוד הירושלמי.

מבדק המיומנויות + מחוון

לשימוש המורים

ציר הזמן הינו עוגן ובסיס לכל אירוע היסטורי. כדי להבין אירוע, משמעותו והקשרו ההיסטורי יש למקם אותו בציר הזמן. ציר הזמן הכרחי כדי להבין את השתלשלות האירועים ההיסטוריים, לראות את המכלול ולא רק את הפרטים המרכיבים אותו, להבין את הגורמים לאירוע ואת תוצאותיו, לזכור את האירוע ההיסטורי, להתמצא ולהתמקד. כמו-כן, ציר הזמן מאפשר להבין את הקשרים בין אירועים סינכרוניים או אירועים בעלי מכה משותף שקרו בזמנים שונים. החשיבה הכרונולוגית ותפיסת ציר הזמן הינם חלק בלתי נפרד מלימודי ההיסטוריה וכמו כל מיומנות אחרת יש להנחיל אותה לתלמידים ובוודאי לתרגל אותה.

עקרונות בעבודה עם ציר זמן:

- בתחילת כל שיעור היסטוריה יש להקדיש 2-3 דקות למיקום על הציר השלם. (על איזו תקופה אנחנו מדברים - העת העתיקה/ימי הביניים /העת החדשה), היכן אנחנו ממוקמים על ציר הזמן? אלו מאורעות מרכזיים כבר אירעו עד התקופה שאנו עוסקים בה עכשיו? החזרתיות על אותה פתיחה ועל ההתייחסות לציר הזמן (מדי כל שיעור) מסייעת לתלמידים לפתח את סכמת הזמן, להבין את ההקשר ההיסטורי ולהתייחס תמיד לאירוע היסטורי על פי הקשרו.
- לאחר מיקום על ציר הזמן השלם חשוב למקם את התלמידים על הציר המצומצם של התקופה בה עוסק השיעור/ היחידה. (מה קרה לפני... לאן הגענו... וכד').

הצעה לכרטיס ניווט ציר זמן:

בניתוח ציר זמן על התלמיד לשאול את עצמו 4 שאלות:
מה הכיוון, מה קנה מידה, מתי מי מה, ומה הקשר....

קישורים:

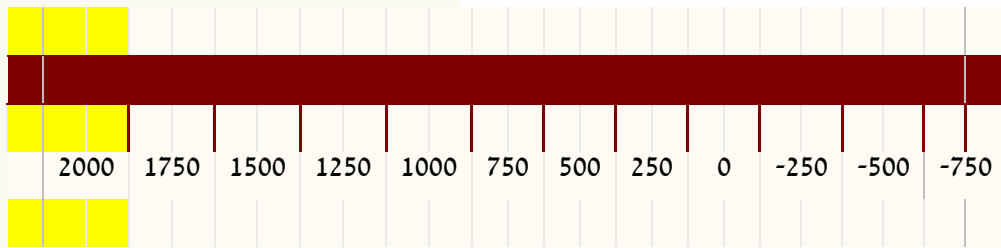
[ציר הזמן - סרטון מט"ח](#)

[הוראת היסטוריה וציר הזמן ד"ר גדי ראונר](#)

רציונל: בשתי השאלות הראשונות נבדקת נקודת ההתייחסות של התלמיד לציר הזמן, והבנת מבנה הציר המספרי:

3. מהי השנה בה נולדתם? _____ לפניכם ציור של ציר זמן- סמנו עליו שנה זו.

4. אנו חיים היום בשנת _____ כלומר במאה ה _____ לספירה.
לפניכם מספר תאריכים ואירועים היסטוריים. סמנו את האירועים על ציר הזמן שמשורטט למעלה במקומם המסווג.

1492 גירוש ספרד	1099 כיבוש ירושלים על ידי הצלבנים	586 לפני הספירה
490 לפני הספירה	1939 פרוץ מלחמת העולם השנייה	2 לפני הספירה

5. השלימו את המשפטים הבאים:
7. שנת 952 נמצאת במאה ה- _____
- מיומנות: תרגום מספר בעל שלוש ספרות ללא ספרות אלפים**
8. חורבן בית המקדש התרחש בשנת 70 לספירה כלומר במאה ה _____
- מיומנות: תרגום מספר דו ספרתי - ללא ספרות מאות למאה המתאימה**
9. שנת 325 - לפני הספירה נמצאת במאה ה- _____
- מיומנות: תרגום שנים המופיעות כמספר שלילי ל- לפני הספירה למאה המתאימה**
10. הצהרת בלפור ניתנה בשנת 1917 כלומר במאה ה _____
- מיומנות: תרגום מספר בעל ארבע ספרות, ומעבר בין אלפים (המאה ה-20).**
11. כאשר מדברים על המחצית השנייה של המאה ה-13 מדובר על השנים _____
- מיומנות: יישום המושג "מחצית"**
12. המאה האחת עשרה מתחילה בשנת _____ ומסתיימת בשנת _____
- מיומנות: תרגום שם של מאה לשנים הרלוונטיות (ההפך מתרגום שנים למאה)**

רצינול:

בשאלה זו נבדקת שליטה בציר הזמן. האם התלמיד יודע את סדר ההתרחשות של נקודות ציון מרכזיות לאורך ההיסטוריה.
נבחרו נקודות ציון מרכזיות ומהותיות להבנת ציר הזמן (שליטה בעובדות יסוד).
אין צורך לשלוט בשנים אלא להכיר את סדר ההתרחשות בלבד.

6. סדר את האירועים ההיסטוריים - מספר את האירועים מ 1-7 על פי סדר התרחשותם.

- ___ חורבן בית המקדש השני
___ גירוש ספרד
___ הצהרת כורש ושיבת ציון
___ הקמת מדינת ישראל
___ מרד בר כוכבא
___ בניין בית המקדש הראשון
___ גלות בבל
___ תקופת האמוראים

	700
800	האפיפיור לאו השלישי מכתיר את קרל הגדול לקיסר הרומאים
843	חתימה על הסכם ורדן - האימפריה של קרל הגדול מחולקת בין יורשיו
	900
1028	מות ר' גרשום מאור הגולה
1066	ויליאם מנורמנדיה כובש את אנגליה
1073	בין האפיפיור גרגוריוס השביעי לבין קיסר גרמניה היינריך הרביעי מתחיל סכסוך
1077	היינריך הרביעי מתנצל לפני האפיפיור גרגוריוס השביעי בקנוסה
1084	יהודי העיר שפייר מקבלים פריווילגיה מבישוף העיר
1088	האוניברסיטה הראשונה באירופה נפתחת בבולוניה שבאיטליה
1105	מות רש"י
1122	הסכם פשרה בין המלוכה לאפיפיור על תחומי הסמכות של המדינה ושל הכנסייה
1144	עלילת הדם הראשונה בעיר נוריץ' שבאנגליה
	1100

7. עיינו בציר הזמן וענו על השאלות הבאות:

1. הסתכלו בציר הזמן שלפניך ורשום שני אירועים שהתרחשו במאה ה-11.

2. באיזו מאה התחלקה האימפריה של קרל הגדול בין יורשיו?

3. באיזו שנה בורחים מוחמד וחסידיו לאל-מדינה?

4. הקיפו לגבי כל היגד - נכון או לא נכון:

במאה העשירית לספירה לא מוזכרים אירועים מיוחדים שקרו **נכון** / **לא נכון**

המלך הפרנקי התנצר בשלהי המאה החמישית לספירה **נכון** / **לא נכון**

בתחילת המאה השלישית לספירה הותרה הנצרות ברחבי האימפריה הרומית **נכון** / **לא**

נכון

ר' גרשום מאור הגולה נפטר בתחילת האלף השני לספירה נכון / לא נכון

רציונל:

במיומנות זו נבדקת היכולת של התלמיד להבין את ההבדל בין עובדה לדעה ולהבחין ביניהן. מעצם מהותו הטקסט ההיסטורי הוא טקסט המבוסס על עובדות ואינו מתאפיין בדרך כלל בריבוי דעות. יחד עם זאת, לא ניתן להפריד את הדעות השונות המתקשרות הן לדיווחים היסטוריים והן לניתוחים ולביקורת המובאים במקביל לעובדות. חשוב מאוד שהתלמיד יידע להבחין בין דברים שהם בגדר עובדות – והתרחשו בעבר לבין הפרשנות והטעמים הניתנים לעובדות ההיסטוריות.

קישורים:

[בין עובדה לדעה](#)

[עובדה דעה לימוד עצמי ומשימה לכיתה ז'](#)

[בריינפופ עובדה ודעה](#)

[דף עבודה הבחנה בין עובדה לדעה](#)

[הוראת היסטוריה חשיבה ביקורתית ד"ר גדי ראונר](#)

לפניך משפטים. רשמו ליד כל אחד מהם אם הוא מציין עובדה או דעה.

א. בימי רב ושמואל היו הערים סורא ונהרדעא מרכזי התורה של היהודים בגולה. לאחר מותם הקימו תלמידיהם ישיבות נוספות.

ב. בתקופת הזוהר שלה הייתה ביזנטיון ממלכה רחבת ידיים, אך עם עליית האסלאם כבשו ממנה הערבים חלקים גדולים, ועמים ושבטים נוספים כבשו חלקים נוספים.

ג. הנוצרים היו אשמים בכל הצרות שבאו על האימפריה הרומית כיוון שהם נטשו את פולחן האלים.

ד. אם היהודים יתבוללו בין שאר עמי האימפריה הם יפסיקו למרוד בשלטון הרומי.

ה. האבירים המשיכו לנצח במסעי הצלב, כי המוסלמים שחיו בארץ ישראל לא היו מאוחדים ולא הגנו על ארצם ביעילות.

ו. תוצאות מרד בר כוכבא היו קשות מאוד: תושבים נהרגו ונמכרו לעבדים, ישובים נהרסו ואדמות הופקעו. יהודים רבים נאלצו לעזוב את הארץ.

רציונל:

יחס הסיבתיות מרכזי מאוד בהבנת תהליכים היסטוריים. יחס הסיבתיות בנוי משני חלקים: סיבה ותוצאה. בשאלות אלו נדרש התלמיד לזהות את חלק הסיבה (הגורם) ואת התוצאה שנגרמה. יש לזכור שאף על פי שמבחינה לוגית הסיבה קודמת לתוצאה- אפשר במשפט לציין אותה אחרי התוצאה. כמו כן לא תמיד היחסים הלוגיים הינם שקופים ומצוינים בעזרת מילת סיבה ידועה (כגון: כי, לכן, משום כך, וכד'). לעיתים הקשר הוא קשר לוגי בלבד ללא ציון גלוי אלא על ידי קשר סמוי. כגון: התפשטות הפרעות בכל האזור הביאה לגלי הגירה מחודשים לכיוון מזרח – כאן אין מילת סיבה מפורשת אך הפועל הביא ל... מציין קשר של סיבה ותוצאה. כאשר מלמדים יש להפנות את תשומת ליבם של התלמידים לקשרים סמויים אלו.

קישורים:

[פיתוח מיומנות של מציאת הסבר סיבתי – ברנקו וויס](#)

[מילות סיבה ותוצאה – קוראים מבינים](#)

[מט"ח יחידות תלתן – מסע אל העבר מימי הביניים עד העת החדשה – בתוך הפרקים השונים](#)

[כל פי התוכן](#)

[יחסי סיבה ותוצאה](#)

[לומדים סיבה ותוצאה](#)

בכל אחד מהמשפטים הבאים מצאו מהו הגורם – הסיבה ומהי התוצאה. תוכלו לסמן בצבע אחד את הסיבה ובשני את התוצאה, או לחילופין להעתיק את חלק הסיבה ואת חלק התוצאה למקום המתאים:

קיסרי רומי לא יכלו למנוע את הקמתן של הממלכות הגרמאניות על אדמתן וגם לא יכלו להוסיט עזרה לאזרחיהם כי הם נותרו ללא כספים וללא צבא בגלל המשבר הכלכלי, המגפות והמלחמות הרבות.

הסיבה:

_____ התוצאה:

(מילת סיבה שקופה "כי". התוצאה במשפט מופיעה לפני הסיבה).

קו ביצורים חזק שנבנה לאורך הגבולות הגן על הרומאים ובעזרתו הצליחו לעצור את הגרמאנים שמעבר לגבול.

הסיבה:

_____ התוצאה:

(אין מילת סיבה מפורשת במשפט המילה "בעזרתו" מרמזת על קשר זה)

הקיסר הדריינוס מיהר לגייס צבא שמנה למעלה משניים עשר לגיונות כדי לדכא את המרד במהירות, הוא חשש שהמרד ביהודה יתפשט גם לארצות אחרות ושתקוותו להשכין שלום באימפריה לא תתממש.

הסיבה:

_____ התוצאה:

(התוצאה מופיעה לפני הסיבה, אין מילת סיבה מפורשת במשפט, יש שימוש במילה כדי על מנת לסמן קשר של מטרה לתוצאה)

רבן יוחנן בן זכאי הרבה לבקר בקהילות ישראל בארץ ובחו"ל, משום שהוא ראה חשיבות גדולה בהידוק הקשרים עם הגולה ובהפצת התורה בכל מקום בו ישבו יהודים.

הסיבה:

_____ התוצאה:

(מילת סיבה "משום ש...", הסיבה מופיעה אחרי התוצאה)

חליפי בית אומיה ביקשו להקים אימפריה בעלת אופי ערבי ובשל כך השפה הערבית הייתה השפה הרשמית היחידה בכל המדינה.

הסיבה:

_____ התוצאה:

(מילת סיבה "בשל כך", הסיבה מופיעה אחרי התוצאה)

במטרה למנוע את השתלטות לנוכרים על אדמות ארץ ישראל קבעו חכמים, שאסור לאדם מישראל למכור או להשכיר קרקע לנוכרים וגם אסרו על היהודי לתת עבדים לנוכרים ולמסור בהמות עבודה לידהם.

הסיבה:

התוצאה:

(הסיבה מופיעה אחרי המילה "במטרה", אין שימוש במילית סיבה מפורשת)
היהודים צריכים להיות מושפלים ומדוכאים, נשלטים ולא שליטים, מקבלי פקודות ולא נותני פקודות, ומנועים מלשמש בתפקידים ציבוריים. כל ההגבלות האלו נבעו מכך שהיהודים סירבו להאמין בישו.

הסיבה:

התוצאה:

(קשר של סיבה סמוי, הפועל "נבע מ..." מסמן את הסיבה. הסיבה – היהודים סירבו להאמין בישו - מופיעה אחרי התוצאה)

לפניכם תמונות של מטבעות שונים מימי בית שני.

עיינו בתמונות המצורפות של המטבעות וענו על השאלות המופיעות אחריהן.

מטבע של מתתיהו אנטיגונוס השני על המטבע טבועים כלי המקדש: על המטבע מופיעה כתובת ביוונית: של המלך אנטיגונוס; וכתובת בעברית: מתתיהו כוהן גדול

וחבר יהודי.

ירושלים הקדושה " נ על המטבעות נחקקו המילים "מטבעות של ממשלת המרד, 66 לסה
בצידם האחר נחקקו סמלים המבטאים שגשוג ובהם: גביע, רימונים, כדי יין וכפות. "חירות ציון"ו
תמרים.

רציונל:

בלב עבודת המחקר ההיסטורית נמצא הניסיון לשחזר תהליכים בעבר בעזרת
עדויות מקוריות, ולכן יש לשים לב למיומנות של ניתוח מקורות היסטוריים
במהלך הוראת היסטוריה. ישנם סוגים שונים של מקורות היסטוריים
בכלל ומקורות חזותיים בפרט, אך ישנם כמה עקרונות המתאימים לכל סוגי
המקורות ההיסטוריים. השלב הראשון בניתוח מקור היסטורי הוא בירור טיב
המקור והפרטים הנלמדים ממנו (היכן נמצא? מי כתב? מתי? מה הפרטים
המופיעים בו?). השלב השני הוא שלב התוכן והפרשנות (מה עומד מאחורי
המקור? מה המסר העיקרי שלו?). השלב השלישי הוא שלב ההערכה
והביקורת – בו ננסה להעריך את המסרים ואת הדמויות העומדות מאחוריהן.

קישורים:

http://meyda.education.gov.il/files/Mazkirut_Pedagogit/HistoryMmd/h_angashat_history.pdf - חוברת צעד בצעד - הנגשת לימודי היסטוריה ללקויי למידה

– הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד

ניתוח מקור ויזואלי חזותי - תולדות

תמונות בשרות ההיסטוריה

כלים לניתוח מקור היסטורי - תולדות

1. מתי הוטבעו המטבעות בתמונה הראשונה?
(בשאלה זו התלמיד נדרש לאתר מידע גלוי המופיע בכותרת)
אלו פרטים אתה יכול ללמוד על התקופה בה הוטבע המטבע מהכותרת ומהמטבע עצמו?
(בשאלה זו התלמיד נדרש להפיק כמה שיותר מידע ופרטים מהתבוננות בתמונה ובכיתוב)
2. מתי הוטבעו המטבעות בתמונה השנייה?
(בשאלה זו התלמיד נדרש לאתר מידע גלוי המופיע בכותרת)
3. אלו פרטים אתה יכול ללמוד על התקופה בה הוטבע המטבע מהכותרת ומהמטבע עצמו?
(בשאלה זו התלמיד נדרש להפיק כמה שיותר מידע ופרטים מהתבוננות בתמונה ובכיתוב)
4. נסה לזהות שני כלי מקדש החקוקים על גבי המטבעות בתמונה הראשונה?
(שאלה המכוונת להתבוננות, וליתור פרטים)
5. מה אפשר ללמוד מהמטבעות בתמונה הראשונה על מעמדו של המקדש? נסה לשער מה הייתה המטרה של המטבעות באותה תקופה מעבר לשימוש במסחר?
(שאלות ו' ו ז' הן שאלות של פרשנות והסקת מסקנות מהמקור החזותי)

רצינול:

במיומנות זו נבדקת היכולת של התלמיד להבחין בין תופעה- הכללה לבין המופעים שלה- הפירוט. הטקסטים ההיסטוריים גדושים ביחסים מסוג זה – תיאור תופעה ואחר כך פירוט המופעים השונים שלה, או הדרכים בהם היא באה לידי ביטוי. אך יש לזכור שיחס

זה בדרך כלל אינו גלוי ומפורש בטקסט ויש לעבוד על המיומנות של אבחנה בין הכלל לבין פרטיו. לעיתים יש מילים או סימנים המרמזים על קשר זה. מילות הפותחות פירוט או הדגמה (כגון, כמו, למשל) מילות המתארות הכללה (כל אלה, אלו, סך כל).

בפסקאות שלפניכם מופיעים הכללות ופירוט. נסו לזהות בכל פסקה את החלק המכליל ואת הפירוט שלו.

(תוכלו לסמן בשני צבעים שונים או להשלים)

א. הדת הנוצרית הפכה לדת הרשמית במדינה ולכנסיה היו הסמכות והכוח להילחם בכופרים. הדת האלילית נאסרה כליל, מאמיניה חויבו להתנצר מרצון או מאונס. מי שלא קיבלו את ההחלטות שנקבעו בוועידות של הכניסיה נרדפו באכזריות על ידי השלטונות.

ההכללה:

הפירוט:

(ההכללה מופיעה לפני הפירוט יש להבדיל בין הכלל: " הסמכות והכוח להילחם בכופרים" לבין הביטוי של זה – " הדת האלילית נאסרה כליל... וכו')

ב. הקיסר דיוקליטאנוס ריכז בידו את כל סמכויות השלטון ומשל בצבא ביד חזקה, התיישב במזרחה של האימפריה, הושיב שליט שני ברומא, וגם דאג לגביית מיסים צודקת ולקביעת מחירים קבועים לסחורות. אלה היו שינויים גדולים באימפריה הרומית בתקופתו.

ההכללה:

הפירוט:

(ההכללה מופיעה לאחר הפירוט – המילים המרמזות על כך: "אלה היו...")

ג. כאשר קמה הממלכה בשנת 1099 לספירה היו בה כ 350,000 תושבים, רובם היו מוסלמים ונוצרים אורתודוקסים אליהם נוספו ארמנים שומרונים ויהודים.

ההכללה:

הפירוט:

(ההכללה כוללת מספר – סך כל התושבים)

ד. בן האצולה היה בחסות אמו עד גיל שבע, כשמלאו לו שבע שנים הפך לנער משרת, ובגיל ארבע עשרה הפך לנושא כלים. רק בגיל עשרים ואחת לאחר שעבר את כל השלבים הוא הוכתר בתואר "אביר". מסלול גידולו וחינוכו של בן אצולה לקראת קבלת התואר היה ארוך ומפרך.

ההכללה:

הפירוט:

(ההכללה של רצף אירועים – באה לאחר הפירוט)

ה. האם יינם של האנוסים הוא יין נסך, האם מותר להלוות להם כסף בריבית כמו לנוכרי, הבעיה כיצד יש לנהוג עם האנוסים העסיקה את הציבור.

ההכללה: _____

הפירוט: _____

(ההכללה מופיעה לאחר הפירוט. המילה המרמזת עליה היא: " הבעיה")

.6

רציונל:

במיומנות זו נבדקת יכולתו של התלמיד לנתח מקור היסטורי. בניתוח מקור היסטורי יש שלושה רבדים: רובד הידע המוקדם, רובד איתור הפרטים החדשים, רובד ההיסק וההערכה. השלבים בניתוח מקור היסטורי מילולי: זיהוי המקור ההיסטורי וטיבו: מקור ראשוני/משני, מוען, נמען. התמודדות עם מונחים היסטוריים, מילים קשות, מילים לועזיות. איתור והוצאת מידע גלוי וסמוי, הסקת מסקנות וכן הערכה וביקורת.

קישורים:

http://meyda.education.gov.il/files/Mazkirut_Pedagogit/HistoryM_md/hangashat_history.pdf - חוברת צעד בצעד - הנגשת לימודי היסטוריה

[ללקוי למידה – הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד](#)

[קוראים מקור היסטורי](#)

[כיצד מנתחים מקור – כמה הנחיות קצרות – מט"ח](#)

[ניתוח מקור היסטורי – הנחיות לתלמיד](#)

לפניכם מקור היסטורי המספר על עיירה בשם צפרו במאה ה19.

.8 לפניכם קטע מקור. כתבו מהיכן לקוח הקטע?

(זיהוי המקור ההיסטורי- איתור מידע גלוי)

9. האם הוא מקור ראשוני או משני? נמק.

(זיהוי טיב המקור – שליטה במושג מקור ראשוני/משני)

10. קראו את הקטע ותן כותרת לקטע.

(איתור נושא הקטע – הבנת נושא המקור)

11. מצאו במקור שלושה מקצועות שונים בהם עסקו יהודי צפרו, וכתבו כמה אנשים עסקו בכל מקצוע?

(איתור מידע)

12. כתבו האם היו קשרים בין יהודים לבין לא יהודים? אם כן, הביאו שתי הוכחות (דוגמאות?) מהקטע.

(איתור מידע סמוי – הבנת רעיונות המשתמעים מהטקסט - הסקת מסקנות)

13. אילו שני פתרונות למצוקת העניים בקהילה, מוצגים במקור זה?

(איתור מידע סמוי – הבנת רעיונות המשתמעים מהטקסט - הסקת מסקנות)

14. מהו לדעתכם, הפתרון המועדף? נמקו.

(הבעת עמדה מנומקת בהתבסס על הטקסט – הערכה וביקורת)

רציונל:

במיומנות זו נבדקת יכולתו של התלמיד להבחין בין תחומי החיים אליהם מתייחסות העובדות ההיסטוריות. בכל סעיף נדרש התלמיד לציין את ההיבט העיקרי. נבחרו שני היבטים מרכזיים שבהם התלמיד צריך לשלוט: ההיבט הדתי וההיבט כלכלי/חברתי.

קישורים:

תחומי חיים תולדות

**לפניכם משפטים הנוגעים לתחום הדתי ולתחום הכלכלי של מסעות הצלב.
כתבו ליד כל משפט לאיזה תחום הוא מתאים דתי או כלכלי.**

8. הנוצרים שאפו לשחרר את המקומות הקדושים ע"י המוסלמים _____
9. האיכרים קיוו להשתחרר משעבוד לאדון להיות בעלי אדמות משלהם _____
10. למצטרפים למסעות הצלב הובטחה כפרה על החטאים ע"י האפיפיור _____
11. הכנסייה הבטיחה ליוצאים למסעות הצלב להקפיד את חובותיהם עד שיבואו _____
12. הסוחרים קיוו למצוא סחורות ושווקים חדשים שאזורים אליהם הם מגיעים. _____
13. מספר התושבים באירופה גדל וגרם למחסור שמקומות מחיה ומחסור באדמות _____
14. הצלבנים חשו קשר עמוק למקומות הקדושים בארץ ישראל. _____

לתרגול נוסף ולהרחבה:

- לפניכם משפטים הנוגעים לתחומי חיים שונים: דתי, כלכלי- חברתי, מדיני - פוליטי, צבאי בטחוני.
התאימו כל משפט לתחום שאליו הוא שייך.

1. בשל החשש שהלכות ופירושים שונים של התורה יישכחו או יאבדו רבי עקיבא ותלמידיו ורבי מאיר עשו ניסיונות לאסוף ולסדר את התורה שבעל פה

2. כדי להגן על גבולות האימפריה מפני השבטים הגרמאנים שניסו לפלוש שוב ושוב לשטחה נזקקו הקיסרים לצבא חזק ומיומן. _____
3. הקיסר ריכז בידיו את כל סמכויות השלטון התיישב בעיר הבירה, ודרש ציות מלא מכל הנתינים של האימפריה. _____
4. בשל ערכו הירוד של המטבע איכרים רבים נטשו אצ השדות, או מכרו אותם לאריסיהם של האדונים החדשים. _____
5. בממלכה ישבו סוחרים רבים שסיפקו לצלבנים מזון, נשק וציוד אחר. _____
6. הפראנקים התנשאו מעל לבני המקום, המשיכו לדבר בשפתם הלטינית ולא יצרו עימם קשר. _____
7. את בעיית המחסור באנשים פתרו הצלבנים בעזרת מצודות ומבצרים שבנו במקומות שונים ובעזרתם דאגו לשקט וביטחון.

רצינול:

המיומנות בודקת את שליטתו של התלמיד במילים האופייניות למקצוע. נבדקת היכולת של התלמיד להתאים את המושג המתאים לנאמר במשפט.

**קראו את המשפטים הבאים והתאימו כל מושג מרשימת המושגים שלפניכם
למשפט המתאים לו ביותר:**

המושגים:

- גורם, תקנה, פרעות, תמורה, דמוקרטיה, אימפריה
1. "מעשה בקהילה, שראו שהסוחרים הגויים מוכרי הדגים מעלים את מחירים, ובעקבות כך עשו יהודי הקהילה הסכמה וקבעו שלא יקנה מהם שום יהודי" _____
 2. לא רק רצונם של התושבים להגן על חייהם הביא ליצירת השלטון החדש. גם חולשת המלכים תרמה לכך המלכים התקשו לפקח על נתיניהם ולגבות מהם מיסים בגלל הדרכים המשובשות והמסוכנות" _____.
 3. האיכרים האוקראינים שמחו לקראת הקרב ובהנאה מרובה הם רצחו אצילים, וטבחו ביהודים. מי שלא נתפס בידיהם נס בבהלה מערבה, וכל רכושו הועלה באש _____.
 4. המלכים הפרנקים יצאו לכיבושים, וממלכתם הגיע לשיא היקפה בימי קרל הגדול, במהלך המלחמות שניהל כבש קרל הגדול שטחים רבים וכפה את הנצרות על השבטים עובדי האלילים והוכתר ע"י האפיפיור כקיסר הרומאים. _____.
 5. באותה תקופה חלו באירופה שינוי גדול שבא לידי ביטוי בתחום הדתי - כאשר רוב התושבים התנצרו ובתחום הכלכלי - מעבר משימוש בכלי עבודה מעץ לכלי עבודה מברזל _____.
 6. הממשל שולט על האזרחים רק מתוך הבנה כי זוהי טובתם ורצונם, ולכן בבית הנבחרים יושבים נציגים שנבחרו ע"י האזרחים. _____.

רציונל:

- המיומנויות הנדרשות לקריאת מפה:
1. שליטה בכיוונים ובמקרא מפה.

2. ב. תרגום המידע במפה למלל.
3. ג. הסקת מסקנות.

קריאת מפה אינה מיומנות העומדת בפני עצמה אלא היא משרתת את התכנים הלימודיים הנלמדים, ולכן אין להקנות את מיומנויות המפה כדבר העומד בפני עצמו. המפה עוזרת לנו להבין תופעות במרחב ואת הקשרים ביניהם. קריאת מפה דורשת שליטה בשפה המורכבת מסימנים שונים. כמו כן היא דורשת מהתלמיד תפיסה מרחבית והבנה שהמפה היא בעצם ייצוג מוקטן של המציאות – לשם כך נדרשת רמה של חשיבה מופשטת, חשיבה המתפתחת בהדרגה לאורך שנות הלימוד בבית הספר. לכן יש צורך לחזור, לתרגל ולהתנסות במיומנות זו לאורך כל השנים. יש לשים לב שקריאת מפה דורשת חשיבה מורכבת – מצד אחד המפה מכילה תופעות ומצד שני - מציגה תופעות בצורה מפורטת וסלקטיבית. כדי לבצע את שתי הפעולות במקביל : הכללה (סינתזה) ופרוק (אנליזה) במקביל יש צורך בתרגול רב.

קישורים:

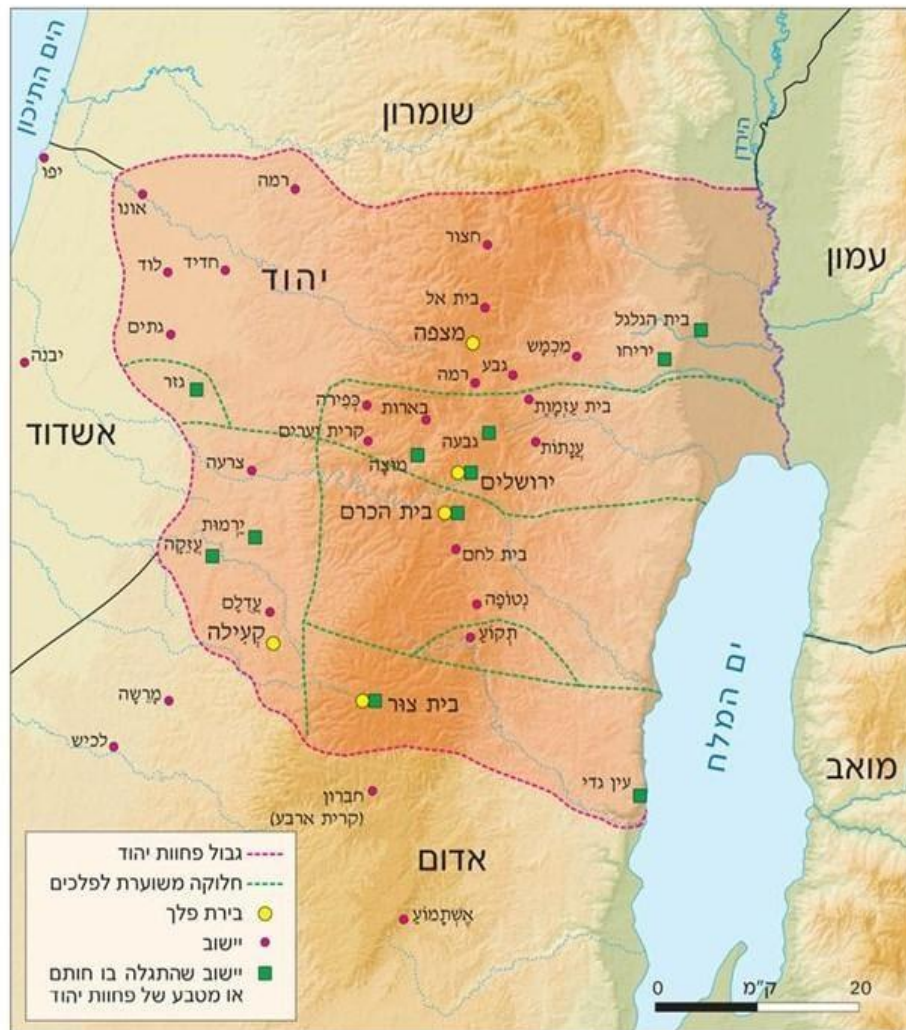
[קוראים מפה היטורית – מט"ח](#)

שלבים בניתוח מפה היסטורית (מט"ח)

לפניכם מפה של היישוב היהודי בימי כורש שנקרא פחוות (מחוז) יהודה או יהוד מדינתא. הסתכלו במפה וענו על השאלות הבאות:

מפה 1 < יהוד מדינתא ושכנותיה

6. עיינו במפה שלפניכם ורשמו מה מתארת המפה?

(איתור מידע גלוי)

7. מי ישב בגבול הצפוני של פחוות יהודה? _____

מי ישב בגבול הדרומי של פחוות יהודה? _____

השלימו: עמון ישה בצד _____ (צפון, דרום, מזרח, מערב) של פחוות יהודה.

(שליטה בכיוונים)

8. על פי המפה מנו שמות של ארבע ערי פלך שהיו בפחוות יהודה

(מקרא מפה)

9. מנו שמות של ישובים שהם גם ערי פלך וגם התגלו בהן חותמות או מטבעות של פחוות יהודה.

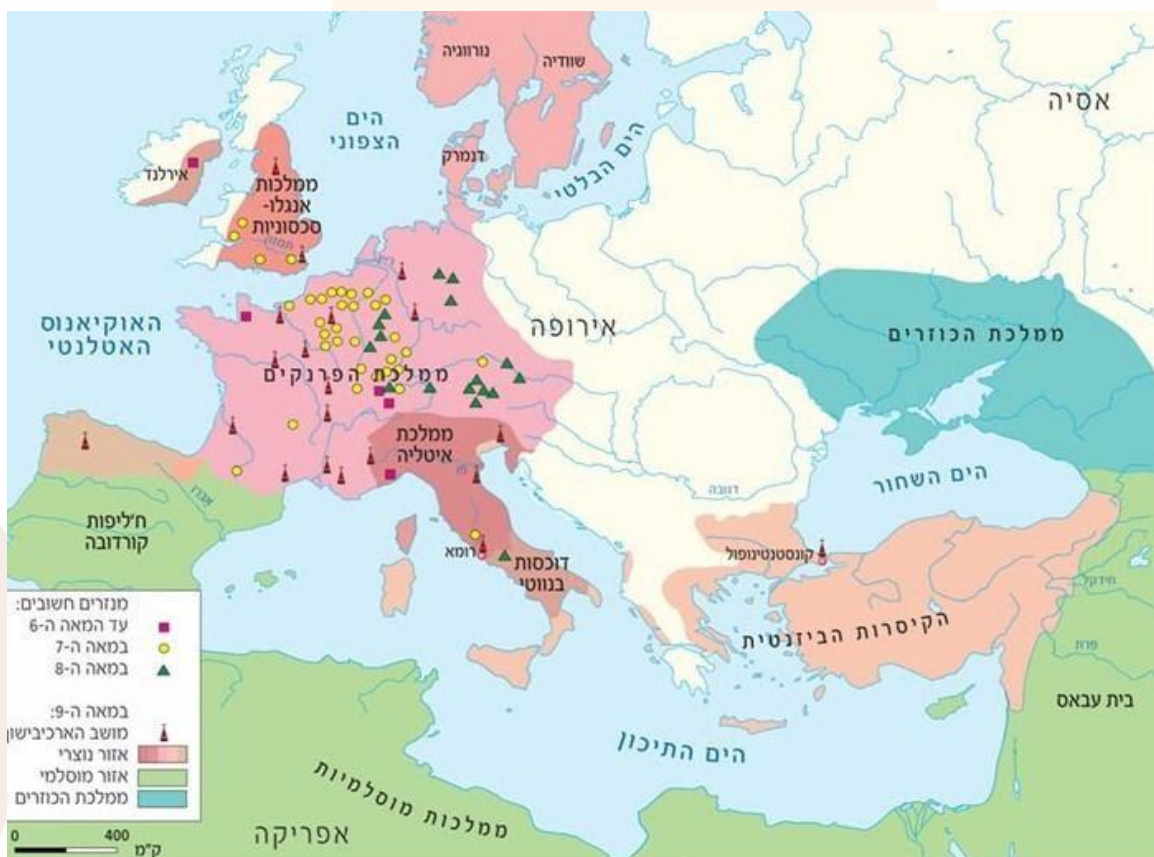
(מקרא מפה)

10. נסו לשער מה ניתן ללמוד מכך שלפחוות יהודה היו מטבעות וחותמות משלהם?

(הסקת מסקנות, הערכה)

עיינו במפה שלפניכם והשלימו את המשפטים הבאים:

התפשטות הנצרות באירופה באלף הראשון לספירת הנוצרים

1. מה מתואר במפה?

2. השלימו:

אירופה נמצאת מ _____ לים התיכון

אפריקה נמצא מ _____ לים התיכון
ארץ ישראל נמצאת בחוף _____ של הים התיכון. (צפוני, דרומי, מזרחי,
מערבי)

3. היכן על פי המפה נבנו רוב המנזרים החשובים?

4. איזו מסקנה ניתן להסיק מריבוי המנזרים באזור זה?

לתרגול נוסף:

מפה 1: האימפריה הרומית בשיאה, המאה הראשונה לסה"נ

עיינו במפה, בשם המפה ובמקרא וענו על השאלות הבאות:

1. מה מתואר במפה?

2. על אילו יבשות השתרעה האימפריה הרומית?

3. אילו מדינות היו במערב האימפריה?

4. על איזו שטחים שלטה האימפריה הרומית בדרומה?

5. סוריה וארץ ישראל שכנו בחלק ה _____ (מזרחי, מערבי, צפוני, דרומי) של האימפריה.

6. הרומאים כינו את הים התיכון ה"ים שלנו", מדוע?

על פי המפה נסו לשער עם אלו בעיות נדרשו שליטי האימפריה הרומית להתמודד?

רציונל:

השוואה – זיהוי הדמיון והשוני על פי קטע, ולארגן את השוואה בטבלה. בהשוואה נדרש התלמיד ליצור ידע חדש באמצעות יצירת קשרים בין פרטי מידע או מושגים. ההשוואה מאפשרת הבנה טובה יותר של רכיבי המידע ושל ההבדלים ביניהם, מאפשרת להגיע להכללות, להסיק מסקנות ולארגן מידע ולזהות את הקשרים בין רכיבי המידע. להשוואה יש היבטים של חשיבה יצירתית, כמו למשל כאשר התלמיד מעלה תבחינים חדשים או מקוריים להשוואה, או כאשר הוא מסיק מסקנות ויוצר בעצמו הכללות וכן כאשר הוא מזהה אנלוגיות חדשות בעקבות ההשוואה. כמו כן להשוואה יש היבטים של חשיבה ביקורתית, כאשר התלמיד מנתח את המאפיינים של מושאי ההשוואה, כאשר הוא מאתר נקודות דמיון ושוני, וכאשר הוא מעריך את מושאי ההשוואה.

קישורים:

http://meyda.education.gov.il/files/Mazkirut_Pedagogit/HistoryMmd/ha-ngashat_history.pdf - חוברת צעד בצעד - הנגשת לימודי היסטוריה ללקויי למידה –

[הפיקוח על היסטוריה בחמ"ד](#)

[חושבים בגרות – השוואה בלימודי היסטוריה ברנקו ויס](#)

[השוואה – חשיבה מסדר גבוה](#)

[לומדים השוואה](#)

קראו את הקטע שלפניכם וענו על השאלות :

בין התלמוד הבבלי לתלמוד הירושלמי
תלמידי רבי יהודה הנשיא קיבלו משנה ערוכה של דורות של תנאים, וזו פתחה אשנב
ליצירה נוספת של תורה שבעל פה. בידנו מצויים כיום שני תלמודים: התלמוד של אמוראי
ארץ ישראל והתלמוד של אמוראי בבל. התלמוד הירושלמי כולל גמרות לארבעה סדרים
מתוך ששת סדרי משנה. חסרות בו גמרות לסדר קודשים ולמרבית סדר טהרות. במספר
הדפים מגיע התלמוד בירושלמי רק לשליש מהתלמוד הבבלי ואולם במספר המסכתות
הוא גדול ממנו: שלושים ותשע מסכתות לעומת שלושים ושש מסכתות של התלמוד
הבבלי.

שני התלמודים נערכו באותה השיטה: בשניהם ערוכות גמרות סביב סוגיה. אלא
שבתלמוד הבבלי יש מערכת סימנים ומונחים קבועים המסייעים ללומד בהבנת הגמרא,
ובתלמוד הירושלמי דבר זה חסר. התלמוד הירושלמי לא זכה לעריכה מושלמת כמו זו של
הבבלי, אולי בגלל התנאים הקשים ששררו בארץ ישראל באותם ימים.
התלמוד הבבלי גם זכה לפרשנות מוסמכת שהועברה מדור לדור – מאמוראים לסבוראים,
מסבוראים לגאונים ומגאונים לראשונים, כפי שמשקף הדבר בפירוש של רש"י. לעומת
זאת התלמוד הירושלמי לא זכה לפירוש מוסמך ולפרשן בעל שיעור קומה כרש"י.
גם שיבושים, שנפלו בנוסח של התלמוד הירושלמי הקשו על הלימוד בגמרא זו. כבר בימי
הראשונים נחשב התלמוד הירושלמי לספר חתום, שרק יחידי סגולה מסוגלים להשתמש
בו. בדורות האחרונים החלו חכמים שונים לבאר את הסוגיות שבו, לפרש את לשונו הקשה
ולתקן את השיבושים. (דור לדור, חלק ב' עמ' 186)

תלמוד ירושלמי	תלמוד בבלי
---------------	------------

1. השו בין התלמוד הבבלי והתלמוד הירושלמי: (זיהוי השווה והשונה וארגון בטבלה)

על פי הקטע והטבלה רשמו שלושה הבדלים בין התלמוד הירושלמי ובין התלמוד
הבבלי?

(זיהוי הבדלים והמללתיים)

2. על פי הקטע מצאו מה משותף לתלמוד הבבלי ולתלמוד הירושלמי. (זיהוי בדמיון
והמללתיים)

3. על פי מה שקראתם, רשמו לפחות שתי סיבות שהקשו על לימוד מסודר של התלמוד
הירושלמי.

שם:

בס"ד

מבדק מיומנויות בהיסטוריה – כיתה י'

1. ציר הזמן

1. סדר את האירועים ההיסטוריים- מספר את האירועים מ 1-7 על פי סדר התרחשותם.

___ חורבן בית המקדש השני

___ תחילת הספירה הנוצרית

___ הופעת האסלאם

___ הצהרת כורש

___ השואה

___ הקמת המדינה

___ גירוש ספרד

2. השלם את המשפטים הבאים

1. בשנת 313 הנצרות הפכה לדת רשמית באימפריה הרומית כלומר זה קרה במאה ה_____

2. ספרות השו"ת התפתחה במאה ה13 כלומר זה קרה בין השנים _____

3. מרד החשמונאים פרץ בשנת 166- כלומר במאה ה_____

4. הקמת מדינת ישראל התרחשה בשנת _____ כלומר במאה ה_____

5. יוסף בן מתתיהו הנו היסטוריון חשוב שנולד בשנת 37 כלומר במאה ה_____

6. מסע הצלב יצא בשנת 1096 כלומר בסוף / התחלת (הקף את המילה המתאימה) המאה ה_____

7. גלי העלייה לארץ ישראל בשנות ה-20 של המאה ה-20 השפיעו רבות על דמותו של הישוב היהודי. כלומר מדובר על השנים: _____

8. במחצית הראשונה של המאה ה 10 לספירה קיבלו הפולנים את הנצרות והחלו במסעות מלחמה להפצתה. כלומר זה קרה בין השנים _____

2. ניתוח מקור היסטורי

1. קרא את המקור שלפניך וענה על השאלות שאחריו.

1. ציין מהיכן לקוח הקטע? והצג האירוע שאותו הוא מתאר?

2. ציין האם המקור הוא ראשוני או משני?

3. על פי המקור- ציין מהם המסרים וההוראות שנתן מתתיהו לבניו?

4. הסבר מהי לדעתך המטרה של מתתיהו בדבריו?

3. קריאת מפה

1. עיין במפה שלפניך וענה על השאלות שאחריה.

1. ציין מה מתואר

במפה?

2. ציין איזו ממלכה שלטה על השטח הגדול ביותר?

3. השלם: ממלכת _____ שלטה במזרח האימפריה.

ממלכת _____ שלטה בדרום האימפריה.

ים התיכון נמצא בכיוון _____ האימפריה.

(מזרח, מערב, צפון, דרום)

4. ארץ ישראל עמדה במוקד החיכוך בין ממלכת בית סלווקוס לממלכת בית תלמי. עפ"י המפה נסה לשער מדוע?

4. הבחנה בין עובדה לדעה

לפניך משפטים רשום ליד כל אחד מהם אם הוא מציין עובדה או דעה.

1. המשבר שידעה האימפריה הרומית במאה השלישית נתן את אותותיו גם בארץ ישראל. מגפות, מלחמות, מיסים גבוהים, הקשו על חיי התושבים

2. ארץ ישראל מוקפת ארצות ערביות טהורות שבהן ישנן מסורות ושפה אחידות ואי אפשר להפריד את ארץ ישראל, מהארצות הערביות באזור.

3. תגובה לתוקפנות הערבית משמעותה מלחמה על המולדת, ותביא לשיקום הגאווה והכבוד הלאומי.

4. למהפכה התעשייתית היו השלכות חברתיות עצומות. חלקן זמניות ומאז הספיקו לשוב ולהשתנות, וחלקן מאפיינות את החברה המתועשת עד ימינו.

5. בעקבות ההגירה הגדולה במאה ה-19 החלה העלייה הראשונה לארץ ישראל, העלייה שהציבה את התשתית לבניין הארץ.

5. תחומי חיים

כתוב לכל אחד מן המשפטים הבאים לאיזה תחום חיים (היבט) עיקר הוא מתייחס? (פוליטי - מדיני, צבאי- בטחוני, כלכלי-חברתי, דתי, משפטי)

1. רבן גמליאל הרבה לבקר בקהילות ישראל בארץ ובחול בדרך זו הידק את הקשרים והפיץ את התורה שיצאה מיבנה. _____
2. במלחמת העולם הראשונה תבעו מדינות רבות מאזרחיהן מס מלחמה וגייסו כספים מהאזרח הפשוט על מנת לעמוד במערכה. _____
3. השבטים הגרמניים התיישבו על אדמות האימפריה והקימו עליהן ממלכות עצמאיות. _____
4. השביתה דרבנה את היהודים לפתח ענפי משק חדשים כדי להשתחרר מהתלות במשק הערבי. _____
5. בשנת 1791 במהלך המהפכה הצרפתית ניתן לראשונה שוויון זכויות ליהודים באירופה. _____
6. הטרור הערבי כוון נגד השלטון הבריטי כדי ללחוץ עליו לשנות את מדיניותו. _____
7. פאולוס ה-4 הקים וועדה לחקור את התלמוד וזו קבעה שהתלמוד מכיל השמצות כנגד האמונה הנוצרית. _____
8. הסתדרות העובדים פעלה לשיפור וחיזוק מעמד הפועלים. _____
9. לאחר ה' באייר תש"ח חלו שינויים בקרב הכוחות הלוחמים גם של היהודים וגם של הערבים. _____
10. חוקי נירנברג נחקקו בגרמניה הנאצית בשנת 1935 והגדירו מחדש את מי נחשב אזרח גרמני. _____

מושגים

השלם את המושג המתאים לכל הגדרה, היעזר בתרמילון.

1. אסופה של רעיונות ותפיסות עולם ערכיות, המהווים יחדיו משנה רעיונית בתחום

מסוים

2. תהליך של שינוי נרחב _____
3. מצב בו נדרשת הכרעה בין שתי טענות כבודות משקל _____
4. תכונה של אדם או של דבר מה המייחדת אותו _____
5. סיבה, דבר המביא לידי תוצאות מסוימות. _____
6. שינוי קיצוני של משטר או שיטה _____
7. מדינת ענק הכוללת מדינות קטנות המסופחות אליה. _____
8. יציאה מארץ אחת לארץ אחרת על מנת להשתקע בה. _____
9. התנגדות לחידוש ולקדמה _____

2) התאם בין המושג למשפט המתאר בצורה הטובה ביותר את משמעותו. היעזר בתרמילון.

1. הקומוניזם טען שכל בני האדם שווים _____
2. במשטר דיקטטורי יש מפלגה אחת וכל הסמכויות מרוכזות בידי גוף אחד.

3. במאה ה-15 הומצאו חידושים והתגלו תגליות רבות ששינו את פני החברה

4. התגייסות היישוב היהודי לעזרת הבריטים בימי מלחמת העולם הראשונה קרבה את קץ השלטון התורכי המושחת בארץ אך מצד שני סיכנה את היישוב היהודי.

5. האכזבה מהמדיניות הבריטית לאחר מלחמת העולם הביאה להקמת תנועת המרי העברי _____
6. נציגי המעמד השלישי החלו לתפוס בכוח את מקומם של פקידי המלך ולהתארגן במשמרות לאומיים _____
7. למרות ההגבלות החוקיות ולמרות הקשיים הרבים שהיו צפויים למתיישבים החדשים בדרכם לאמריקה ובאמריקה, רבבות אנגלים עברו ליבשת החדשה. הם _____

קיוו שבאמריקה יוכלו לעבוד את האל בשקט ובבטחה ויוכלו להתפרנס בכבוד.

8. בזכות כיבושיו של קרל הגדול הגיעה הממלכה הפראנקית לשיא גודלה ותפארתה ובימיו רוב אירופה הייתה נתונה לשלטונו של איש אחד. _____

7. השוואה

קרא את הקטע שלפניך

הצג את ההבדלים בין הקנאים לסיקאריים על פי הקטע? _____

8. סיבה ותוצאה

בכל אחד מהמשפטים הבאים מצא מהו הגורם – הסיבה ומהי התוצאה. תוכל לסמן בצבע אחד את הסיבה ובשני את התוצאה או לחילופין להעתיק את חלק הסיבה ואת חלק התוצאה למקום המתאים

8. במאה ה-17 היו מדינות אירופה נתונות במאבקים קשים זו עם זו, כיוון שכל אחת שאפה להגיע לעליונות צבאית ומדינית.

_____ : הסיבה

_____ : התוצאה

9. במשטר מלוכני על כולם לפעול כגוף אחד ולציית לחוק אחד שיקבע אדם אחד - המלך, משום כך המלך לא חייב לכנס את האצילים או לקבל את אישור הכנסייה.

_____ : הסיבה

_____ : התוצאה

10. לפי הבעל שם טוב, משום שהאל מצוי בכל הבריאה, ואין מחיצות בין האדם והאל כמו שכתוב: "מלוא כל הארץ כבודו". האדם יכול לגלות את ה' בכל מה שמצוי בעולם והוא רק צריך לשאוף ולהתקרב אל ה'

הסיבה: _____

התוצאה: _____

11. לקהילות המבוססות היה קשה לפקח על הקהילות הקטנות בשל המרחבים העצומים של המדינה והפיזור הרב של הקהילות

הסיבה: _____

התוצאה: _____

12. החינוך בתקופת הרנסנס שהבליט את ערך האדם וחשיבותו, הגביר את קולות המתנגדים לדרכה של הכנסייה

הסיבה: _____

התוצאה: _____

9. הכללה ופירוט

בפסקאות שלפניכם מופיעים הכללות ופירוט. נסו לזהות בכל פסקה את החלק המכליל ואת הפירוט שלו. (תוכלו לסמן בשני צבעים שונים או להשלים).

1. ההצלחות של המלך לואי הארבע עשרה נבעו מעבודתו המאומצת ומכישורנותיו הארגוניים, אבל גם ממדיניות של יד קשה כלפי כל מי שקמו נגדו. נתיניו ההוגנוטיים חויבו להמיר את דתם כדי ליצור אחדות דתית בממלכה וכשסירבו שילח בהם את הצבא, ההוגנוטים נרצחו, נשבו או שברחו מצרפת בחוסר כל. (מדור לדור חלק ג עמ' 256)
ההכללה:

הפרוט:

2. הימצאות הבורא בכל מקום, דבקות בה' באמצעות תפילה או בדרכים שונות ועבודת ה מתוך שמחה כל אלה בהנהגתו של הצדיק המהווה את הקשר בין האדם לאל, היוו את יסודות תורת החסידות שהפיץ הבעל שם טוב כדי להתמודד עם הקשיים השונים שהיו לקהילות ישראל בפולין.
ההכללה:
פירוט:

3. במאה ה-18 החל באירופה עידן הנאורות, שבו המעשים והאמונות נקבעו על ידי ערכי החופש והחירות, ערכי השוויון והזכויות, ולא רק על ידי האינטרסים של השליטים או אנשי הדת. על פי אותם ערכים יש להכיר בשוויונם של בני האדם, מפני שכולם נבראו בצלם אלוהים.
ההכללה:
פירוט:

10. ניתוח מקור חזותי- כרזה

לפניך תצלום של כרזה מימי טרום קום המדינה

1. הצג את מרכיבי הכרזה (בתשובתך תוכל להתייחס לדמויות, כלים, צבעים כיתוב וכו')

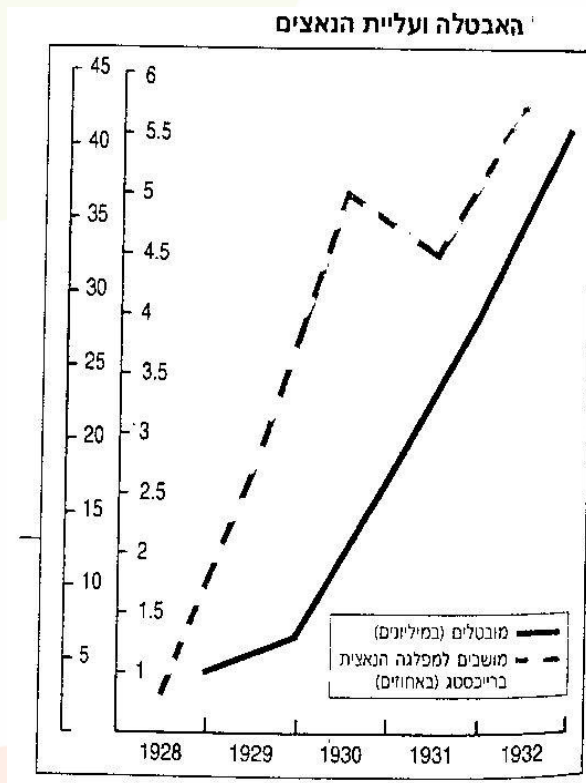
2. הסבר מה ניתן להבין מהכרזה על התקופה שבה פורסמה?

3. הצג את הרעיון שבא לידי ביטוי בכרזה. בסס את תשובתך על שני מרכיבים מתוך הכרזה.

11. הפקת מידע מטקסט חזותי- גרף

עיין בגרף וענה על השאלות

שאחריו

1. הצג את המתואר בגרף שלפניך?
2. ציין כמה מובטלים בערך היו בשנת 1931?
3. ציין כמה מושבים בערך היו למפלגה הנאצית בשנת 1930?
4. הסבר, מה ניתן ללמוד מתוך הגרף על מצב האבטלה בגרמניה בשנים 1928-1932?
5. הסבר מהו הקשר בין מצב האבטלה לבין מצבה של המפלגה הנאצית בשנים אלה?

בס"ד

המחווון

1. ציר הזמן

רציונל:

בשאלה זו נבדקת שליטה בציר הזמן. כל האירועים לקוחים מתכ"ל של כיתה ט'. מלבד השואה והקמת המדינה. האם התלמיד יודע את סדר ההתרחשות של נקודות ציון מרכזיות לאורך ההיסטוריה? אין צורך לשלוט בשנים אלא להכיר את סדר ההתרחשות בלבד. נבחרו נקודות ציון מרכזיות ומהותיות להבנת ציר הזמן (שליטה בעובדות יסוד).

2. סדר את האירועים ההיסטוריים - (סה"כ 7 נקודות 1 נקודה לכל סעיף):

מספר את האירועים מ 1-7 על פי סדר התרחשותם.

- 3 חורבן בית המקדש השני
- 2 תחילת הספירה הנוצרית
- 4 הופעת האסלאם
- 1 הצהרת כורש
- 6 השואה
- 7 הקמת המדינה
- 5 גירוש ספרד

3. השלם את המשפטים הבאים (סה"כ 10 נקודות - 1 נקודה לכל תשובה):

1. בשנת 313 הנצרות הפכה לדת רשמית באימפריה הרומית, כלומר זה קרה במאה

הרביעית.

מיומנות: תרגום מספר בעל שלוש ספרות(313) ללא ספרת אלפים למאות.

2. ספרות השו"ת התפתחה במאה ה-13, כלומר זה קרה בין השנים 1200-1299. מיומנות: המרת תקופה לטווח השנים המתאימות.
3. מרד החשמונאים פרץ בשנת 166- כלומר במאה השנייה לפני הספירה. מיומנות: תרגום שנים המופיעות כמספר שלילי ל- לפני הספירה (166-) ולמאה המתאימה.
4. הקמת מדינת ישראל התרחשה בשנת 1948 כלומר במאה העשרים. מיומנות: שליטה בעובדות יסוד (שנת הקמת מדינת ישראל) + תרגום מספר בעל ארבע ספרות (1948), ובמעבר בין אלפים (המאה ה-20).
5. יוסף בן מתתיהו הנו היסטוריון חשוב שנולד בשנת 37 כלומר במאה הראשונה. מיומנות: תרגום מספר דו ספרתי- ללא ספרת מאות (37) למאה המתאימה (הראשונה).
6. מסע הצלב יצא בשנת 1096 כלומר בסוף / התחלת (הקף את המילה המתאימה) המאה האחת עשרה. מיומנות: תרגום מספר בעל ארבע ספרות, כאשר ספרת המאות היא 0.
7. גלי העלייה לארץ ישראל בשנות ה-20 של המאה ה-20 השפיעו רבות על דמותו של הישוב היהודי. כלומר מדובר על השנים: 1920-1929. מיומנות: תרגום של שני נתונים שונים והמרתם לשנים המתאימות (עשור, מאה). יש לשים לב להבדל במינוח ובמשמעות בין עשורים-שנות העשרים לבין מאות-המאה העשרים.

8. במחצית הראשונה של המאה ה 10 לספירה קיבלו הפולנים את הנצרות והחלו במסעות מלחמה להפצתה. **כלומר זה קרה בין השנים 950-900**.
מיומנות: הכרת המושג מחצית (מאה). המרת מאה לשנים.

2. ניתוח מקור היסטורי

רציונל:

בשאלה זו נבדקת יכולתו של התלמיד לנתח מקור היסטורי. השלבים בניתוח מקור היסטורי מילולי: זיהוי המקור ההיסטורי וטיבו: מקור ראשוני/משני, מוען, נמען. התמודדות עם מונחים היסטוריים, מילים קשות/לועזיות. איתור והוצאת מידע, הסקת מסקנות.

קרא את המקור שלפניך וענה על השאלות שאחרייך. (סה"כ 8 נקודות 2+3+1)

1. ציין מהיכן לקוח הקטע? הצג האירוע שאותו הוא מתאר. (1 נקודה)
מקבים א, ב, מ"ח-ס"ט צוואת מתתיהו לבניו.
מיומנות: זיהוי מקור היסטורי (על פי תעודת זהות של הטקסט) ואיתור מידע.

2. ציין האם המקור הוא ראשוני או משני? **מקור ראשוני** (1 נקודה)
מיומנות: זיהוי טיב המקור - הבחנה בין מקור ראשוני ומשני.

3. על פי המקור- ציין שלוש הוראות/ הנחיות שנתן מתתיהו לבניו. (3 נקודות)
ללכת בדרך התורה (ולמסור את הנפש על קיומה), לנקום בגויים, שמעון יהיה המנהיג, יהודה יהיה המנהיג הצבאי.
מיומנות: איתור מידע - איתור מידע מפורש ומשתמע בטקסט.

4. הסבר מהי לדעתך המטרה של מתתיהו בדבריו? (2 נקודות)

מטרתו של מתתיהו להעביר את ההנהגה בצורה מסודרת לבניו, ולתת הוראות להמשך הדרך הן מבחינה צבאית והן מבחינה רוחנית.
**יתקבלו תשובות המתייחסות: להעברת התפקידים השונים, המשך המרד, העברה מסודרת של ההנהגה, המשך הליכה בדרכו של מתתיהו.

מיומנות: הסקת מסקנות מהמקור ההיסטורי.

3. קריאת מפה

רצינול:

בשאלה זו נבדקת מיומנות קריאת מפה.

המיומנויות הנדרשות:

שליטה בכיוונים ובמקרא מפה, תרגום המידע במפה למלל, הסקת מסקנות.

עיין במפה שלפניך וענה על השאלות שאחריה. (סה"כ נקודות 2+1+1+1+1)

מפה 2 < חלוקת האימפריה של אלכסנדר הגדול, 301 לפסה"נ

1. ציין מה מתואר במפה? (1 נקודה)

המפה מתארת את חלוקת האימפריה של אלכסנדר הגדול בשנת 313 (לספירה).

מיומנות: שימוש בכותרת כדי להבין ולתמלל את המפה.

2. ציין איזו ממלכה שלטה על השטח הגדול ביותר? **ממלכת סלוקוס**. (1 נקודה)
מיומנות: שימוש במקרא מפה.

3. השלם: ממלכת **סלוקוס** שלטה במזרח האימפריה.
ממלכת **תלמי** שלטה בדרום האימפריה.
ים התיכון נמצא בכיוון **מערב** האימפריה. (מזרח, מערב, צפון, דרום).
מיומנות: שימוש במקרא מפה.

4. ארץ ישראל עמדה במוקד החיכוך בין ממלכת בית סלוקוס לממלכת בית תלמי.
עפ"י המפה נסה לשער מדוע? (2 נקודות)
הממלכות ביקשו לנצל את היתרונות הכלכליים של ארץ ישראל, ששימשה כמעבר יבשתי
בין אסיה לאפריקה, או ארץ ישראל עמדה בגבול שתי הממלכות ולכן הייתה מקור
לסכסוכים. מיומנות: הסקת מסקנות מהמפה.

4. הבחנה בין עובדה לדעה

רציונל:

בשאלה זו נבדקת היכולת של התלמיד להבין את ההבדל בין עובדה לדעה ולהבחין ביניהן. לפניך משפטים. רשום ליד כל אחד מהם אם הוא מציין עובדה או דעה (סה"כ 5 נקודות לכל סעיף 1 נקודה).

1. המשבר שידעה האימפריה הרומית במאה השלישית נתן את אותותיו גם בארץ ישראל. מגפות, מלחמות ומיסים גבוהים הקשו על חיי התושבים - עובדה
2. ארץ ישראל מוקפת ארצות ערביות טהורות שבהם ישנם מסורות ושפה אחידות. אי אפשר להפריד את ארץ ישראל, מהארצות הערביות באזור - דעה
3. תגובה לתוקפנות הערבית משמעותה מלחמה על המולדת, שתביא לשיקום הגאווה והכבוד הלאומי - דעה
4. למהפכה התעשייתית היו השלכות חברתיות עצומות. חלקן זמניות וחלקן מאפיינות את החברה המתועשת עד ימינו - עובדה
5. בעקבות ההגירה הגדולה במאה ה-19 החלה העלייה הראשונה לארץ ישראל, העלייה שהציבה את התשתית לבניין הארץ - עובדה

5. תחומי חיים

רציונל:

בשאלה זו נבדקת יכולתו של התלמיד להבחין בין תחומי החיים אליהם מתייחסות העובדות ההיסטוריות. בכל סעיף נדרש התלמיד לציין את ההיבט העיקרי. נבחרו חמישה היבטים מרכזיים המופיעים בבחינות הבגרות - מדיני, צבאי- בטחוני, כלכלי-חברתי, דתי, משפטי.

כתוב לכל אחד מן המשפטים הבאים לאיזה תחום חיים (היבט) עיקרי הוא מתייחס? (פוליטי - מדיני, צבאי- בטחוני, כלכלי- חברתי, דתי, משפטי). (סה"כ 10 נקודות. לכל סעיף נקודה).

1. רבן גמליאל הרבה לבקר בקהילות ישראל בארץ ובחו"ל. בדרך זו הידק את הקשרים והפיץ את התורה שיצאה מיבנה. **דתי**
2. במלחמת העולם הראשונה תבעו מדינות רבות מאזרחיהן מס מלחמה וגייסו כספים מהאזרח הפשוט על מנת לעמוד במערכה. **כלכלי – חברתי****
3. השבטים הגרמניים התיישבו על אדמות האימפריה והקימו עליהן ממלכות עצמאיות.

מדיני

4. השביתה דרבנה את היהודים לפתח ענפי משק חדשים כדי להשתחרר מהתלות במשק הערבי. **כלכלי – חברתי**
5. בשנת 1791 במהלך המהפכה הצרפתית ניתן לראשונה שוויון זכויות ליהודים באירופה. **משפטי**
6. הטרור הערבי כוון נגד השלטון הבריטי כדי ללחוץ עליו לשנות את מדיניותו. **מדיני**
7. פאולוס ה 4 הקים וועדה לחקור את התלמוד וזו קבעה שהתלמוד מכיל השמחות כנגד האמונה הנוצרית. **דתי**
8. הסתדרות העובדים פעלה לשיפור וחיזוק מעמד הפועלים. **כלכלי- חברתי**
9. לאחר ה' באייר תש"ח חלו שינויים בקרב הכוחות הלוחמים גם של היהודים וגם של הערבים.

צבאי – בטחוני

10. חוקי נירנברג נחקקו בגרמניה הנאצית בשנת 1935 והגדירו מחדש את מי נחשב אזרח גרמני.

משפטי

* * סעיף ב: מלחמת העולם הראשונה מופיעה כמסיח. ההיבט העיקרי הוא כלכלי חברתי כי המשפט מתרכז בהטלת מיסים על האוכלוסייה.

6. מושגים דיסציפלינאריים

רציונל:

השאלה בודקת את שליטתו של התלמיד במילים האופייניות למקצוע. בחלק הראשון נבדקת שליטה בהגדרה המילונית של המושג. שליטה זו עדיין אינה מבטיחה את יכולת התלמיד להשתמש במושג בהקשר המתאים. בחלק השני נבדקת היכולת של התלמיד להתאים את המושג המתאים לנאמר במשפט.

1. השלם את המושג המתאים לכל הגדרה, היעזר בתרמילון (סה"כ 9 נקודות. 1 נקודה לכל סעיף).

1. אסופה של רעיונות ותפיסות עולם ערכיות, המהווים יחדיו משנה רעיונית בתחום מסוים - אידיאולוגיה

2. תהליך של שינוי נרחב - תמורה

3. מצב בו נדרשת הכרעה בין שתי טענות כבדות משקל - דילמה

4. תכונה של אדם או של דבר מה המייחדת אותו - מאפיין

5. סיבה, דבר המביא לידי תוצאות מסוימות - גורם

6. שינוי קיצוני של משטר או שיטה - מהפכה
7. מדינת ענק הכוללת מדינות קטנות המסופחות אליה - אימפריה
8. יציאה מארץ אחת לארץ אחרת על מנת להשתקע בה - הגירה
9. התנגדות לחידוש ולקדֶמָה - שמרנות
- תרמילון: אימפריה, גורם, הגירה, תמורה, שמרנות, מהפכה, מאפיין, אידיאולוגיה, דילמה.
2. התאם בין המושג למשפט המתאר בצורה הטובה ביותר את משמעותו.
(סה"כ 8 נקודות. 1 נקודה לכל סעיף).
1. הקומוניזם טען שכל בני האדם שווים - אידיאולוגיה
2. במשטר דיקטטורי יש מפלגה אחת וכל הסמכויות מרוכזות בידי גוף אחד - מאפיין

3. במאה ה-15 הומצאו חידושים והתגלו תגליות רבות ששינו את פני החברה –

תמורה

4. התגייסות היישוב היהודי לעזרת הבריטים בימי מלחמת העולם הראשונה קרבה את קץ השלטון התורכי המושחת בארץ אך מצד שני סיכנה את היישוב היהודי - דילמה

5. האכזבה מהמדיניות הבריטית לאחר מלחמת העולם השנייה הביאה להקמת תנועת המרי העברי - גורם

6. נציגי המעמד השלישי החלו לתפוס בכוח את מקומם של פקידי המלך ולהתארגן במשמרות לאומיים - מהפכה

7. למרות ההגבלות החוקיות ולמרות הקשיים הרבים שהיו צפויים למתיישבים החדשים בדרכם לאמריקה, ובאמריקה, רבבות אנגלים עברו ליבשת החדשה. הם קיוו שבאמריקה יוכלו לעבוד את האל בשקט ובבטחה ויוכלו להתפרנס בכבוד - הגירה

8. בזכות כיבושיו של קרל הגדול הגיעה הממלכה הפראנקית לשיא גודלה ותפארתה ובימיו רוב אירופה הייתה נתונה לשלטונו של איש אחד - אימפריה

תרמילון: גורם, אימפריה, הגירה, תמורה, מהפכה, מאפיין, אידיאולוגיה, דילמה

7. השוואה

קרא את הקטע שלפנייך וענה על השאלות המצורפות (סה"כ 6 נקודות 2 נקודות לכל תבחין)

- הצג מהם ההבדלים בין הקנאים לסיקאריים על פי הקטע? (3 נקודות)
1. הזיקה למשפחה המנהיגה - הנהגה: אצל הקנאים אין זיקה למשפחה מסוימת, לשושלת מנהיגים, לא הכריזו על מישהו מראשיה למלך. ואילו אצל הסיקאריים הנהגה עברה מירושה.
 2. מיקום גאוגרפי שבו היה בסיסם המקורי: אצל הקנאים הבסיס היה בירושלים. ואילו אצל הסיקאריים הבסיס היה בגליל.
 3. שאיפות: הקנאים שאפו לחסל את שלטון המיעוט שהיה קיים בכהונה הגדולה ובמקדש. ואילו הסיקאריים שאפו לחולל שינוי בחברה ובמבנה שלה.
- בשאלה זו נבדקת יכולתו של התלמיד לערוך השוואה על פי הטקסט, באופן מכוון לא צוינו מספר ההבדלים שעליו למצוא, כי חלק מהמיומנות הנבדקת מהשאלה היא לערוך השוואה מלאה על פי הקטע.

8. סיבה ותוצאה

רציונל:

- יחס הסיבתיות מרכזי מאוד בהבנת התהליכים ההיסטוריים.
- יחס הסיבתיות בנוי משני חלקים: סיבה ותוצאה.
- בשאלות אלו נדרש התלמיד לזהות את חלק הסיבה (הגורם) ואת התוצאה שנגרמה.
- יש לזכור שאף על פי שהסיבה קודמת לתוצאה - אפשר לציין אותה אחרי התוצאה.

בכל אחד מהמשפטים הבאים מצא מהו הגורם – הסיבה ומהי התוצאה.
(ניתן לסמן את התשובות במרקרים בצבעים שונים או להעתיק את התשובה למקום המתאים)
(סה"כ 10 נקודות. נקודה לכל סעיף – נקודה לכל פריט).

1. במאה ה-17 היו מדינות אירופה נתונות במאבקים קשים זו עם זו, כיוון שכל אחת שאפה להגיע לעליונות צבאית ומדינית.

הסיבה: במאה ה-17 מדינות אירופה שאפו להגיע לעליונות צבאית ומדינית (אפשר לקבל כל מדינה/אחת שאפה להגיע לעליונות צבאית ומדינית).
התוצאה: (במאה ה-17) מדינות אירופה היו נתונות במאבקים קשים זו עם זו. בהיגד זה התוצאה מופיעה לפני הסיבה. הסיבה מתחילה במילת קישור "שקופה" כיוון ש.. הסיבה מופיעה אחרי התוצאה.
לא להוריד על מיקום המילים המאה ה-17 או השמטתן. אין צורך לציין את הזמן. ציון הזמן יכול להופיע בכל אחד מהחלקים. אין להוריד אם התלמיד סימן או העתיק את מילת הקישור.

2. במשטר מלוכני על כולם לפעול כגוף אחד ולציית לחוק אחד שיקבע אדם אחד - המלך, משום כך המלך לא חייב לכנס את האצילים או לקבל את אישור הכנסייה.
הסיבה: במשטר מלוכני על כולם לפעול כגוף אחד ולציית לחוק אחד שיקבע אדם אחד - המלך.
התוצאה: המלך לא חייב לכנס את האצילים או לקבל את אישור הכנסייה. גם אם ההיגד לא ברור מילת הקישור משום כך מצביעה על קשר של סיבה ותוצאה.
משום כך - למרות היותה מילת סיבה פותחת את חלק התוצאה. היא מציינת קשר לוגי של סיבה ותוצאה בין שני משפטים ביניהם היא מקשרת.

3. לפי הבעש"ט, משום שהאל מצוי בכל הברואה, ואין מחיצות בין האדם והאל כמו שכתוב: "מלוא כל הארץ כבודו" האדם יכול לגלות את ה' בכל מה שמצוי בעולם והוא רק צריך לשאוף ולהתקרב אל ה'.
הסיבה: האל מצוי בברואה, אין מחיצות בין האדם והאל (ניתן להוסיף את הציטוט)
התוצאה: האדם יכול לגלות את ה' בכל מה שמצוי בעולם והוא צריך רק לשאוף ולהתקרב אל ה'.
קשר סיבה ותוצאה שקוף בזכות מילת הקישור משום ש... הקושי בגלל מורכבות המשפט, נבדקת היכולת להבחין היכן מסתיימת הסיבה ומתחילה התוצאה.

4. לקהילות המבוססות היה קשה לפקח על הקהילות הקטנות בשל המרחבים העצומים של המדינה והפיזור הרב של הקהילות.
הסיבה: המרחבים העצומים של המדינה והפיזור הרב של הקהילות

התוצאה: לקהילות המבוססות היה קשה לפקח על הקהילות הקטנות בשל המרחבים העצומים תוצאה לפני סיבה, שימוש במילת הסיבה בשל שהיא פחות מוכרת.

5. החינוך בתקופת הרנסנס שהבליט את ערך האדם וחיבותו, הגביר את קולות המתנגדים לדרכה של הכנסייה.
הסיבה: החינוך בתקופת הרנסנס הבליט את ערך האדם וחיבותו
התוצאה: הגברת קולות המתנגדים לדרכה של הכנסייה (לקבל גם הגביר את).
יחסי הסיבה ותוצאה לא מצוינים במפורש על ידי מילת סיבה, אלא משתמע מהמשפט.

9. הכללה ופירוט רציונל:

בשאלה זו נבדקת היכולת של התלמיד להבחין בין תופעה- הכללה לבין המופעים שלה- הפירוט.

בפסקאות שלפניכם מופיעים הכללות ופירוט. נסו לזהות בכל פסקה את החלק המכליל ואת הפירוט שלו. (סה"כ 6 נקודות. 2 נקודות לכל סעיף, נקודה לכל פריט).

1. ההצלחות של המלך לואי הארבע עשרה נבעו מעבודתו המאומצת ומכישרונותיו הארגוניים, אבל גם ממדיניות של יד קשה כלפי כל מי שקמו נגדו. נתיניו ההוגנוטים חויבו להמיר את דתם כדי ליצור אחדות דתית בממלכה וכשסירבו שילח בהם את הצבא, ההוגנוטים נרצחו, נשבו או שברחו מצרפת בחוסר כל. (מדור לדור חלק ג עמ' 256)
ההכללה: ההצלחות של המלך לואי הארבע עשרה נבעו מעבודתו המאומצת ומכישרונותיו הארגוניים, אבל גם ממדיניות של יד קשה כלפי כל מי שקמו נגדו.
הפרוט: נתיניו ההוגנוטים חויבו להמיר את דתם כדי ליצור אחדות דתית בממלכה וכשסירבו שילח בהם את הצבא, ההוגנוטים נרצחו, נשבו או שברחו מצרפת בחוסר כל.
2. הימצאות הבורא בכל מקום, דבקות בה' באמצעות תפילה או בדרכים שונות ועבודת ה' מתוך שמחה כל אלה בהנהגתו של הצדיק המהווה את הקשר בין האדם לאל, היוו את יסודות תורת החסידות שהפיץ הבעל שם טוב כדי להתמודד עם הקשיים השונים שהיו לקהילות ישראל בפולין.
ההכללה: יסודות תורת החסידות שהפיץ הבעל שם טוב כדי להתמודד עם הקשיים השונים שהיו לקהילות ישראל בפולין.

פירוט: הימצאות הבורא בכל מקום, דבקות בה' באמצעות תפילה או בדרכים שונות ועבודת ה
מתוך שמחה כל אלה בהנהגתו של הצדיק המהווה את הקשר בין האדם לאל.
3. במאה 18 החל באירופה עידן הנאורות, שבו המעשים והאמונות נקבעו על ידי ערכי החופש
והחירות, ערכי השוויון והזכויות, ולא רק על ידי האינטרסים של השליטים או אנשי הדת. על פי אותם
ערכים יש להכיר בשוויונם של בני האדם, מפני שכולם נבראו בצלם אלוהים.
ההכללה: עידן הנאורות,
פירוט: המעשים והאמונות נקבעו על ידי ערכי החופש והחירות, ערכי השוויון והזכויות, ולא רק
על ידי האינטרסים של השליטים או אנשי הדת.
(אפשר להוסיף: על פי אותם ערכים יש להכיר בשוויונם של בני האדם, מפני שכולם נבראו בצלם
אלוהים).

10. ניתוח מקור חזותי- כרזה

רציונל:

בשאלה זו נבדקת יכולתו של התלמיד להבין מידע מאיור. להבין מידע משתמע, מסר
סמוי, ולהסיק מסקנה.

לפניך תצלום של כרזה מימי קום המדינה (סה"כ 7 נקודות) 2+2+3

הצג את מרכיבי הכרזה (בתשובתך תוכל להתייחס לדמויות, כלים, צבעים כיתוב וכ"ו) (2 נקודות)

בכרזה מופיע גבר שרירי עם בגדי עבודה וכובע קסקט. הוא מביט במבט נועז קדימה. ביד ימין אוחז בצורת חיבוק אל החזה ובגובה הראש ספר תורה עם מעיל כחול עליו מגן דוד. ביד שמאל אוחז בפטיש. יש כיתוב של- תורה (למעלה מימין) ועבודה (למטה משמאל) הכרזה בגווני כחול. מיומנות: המללת איור

2. הסבר מה ניתן להבין מהכרזה על התקופה שבה פורסמה? (2 נקודות)
מדובר על כרזה מימי השואה (תתקבל גם תשובה המתייחסת למצב קשה בגלות) שמראה מה הפתרון למצב הקשה השורר באירופה. רק שילוב של תורה ועבודה יביאו לתיקון. בכרזה יש חזון ופתרון למצב הקשה.
מיומנות: הבנת מסר סמוי, משתמע, הסקת מסקנה.

3. הצג את הרעיון שבא לידי ביטוי בכרזה. בסס את תשובתך על שני מרכיבים מתוך הכרזה. (3 נקודות)

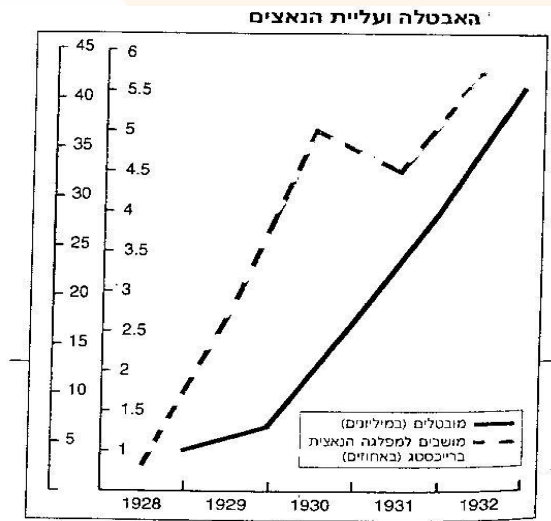
שילוב תורה ועבודה. תורה- איש חבוש בכיסוי ראש (לא כובע חלוצים רגיל) שאוחז אל ליבו ספר תורה.
עבודה- חלוץ שרירי לבוש בבגדי עבודה ואוחז ביד שמאל כלי עבודה שמטרתו לחבר ולתקן. החלוץ מבין קדימה במבט נועז- הרעיון שהוא מייצג חשוב ובעל תוקף.

11. הפקת מידע מטקסט חזותי- גרף

רציונל:

בשאלה זו נבדקת יכולתו של התלמיד להפיק מידע ממקור חזותי, להבין אותו ולהסיק מסקנה.

עיין בגרף וענה על השאלות שאחריו (סה"כ 7

נקודות (1+1+1+2+2)

1. מה מתאר הגרף שלפניך?

הגרף מתאר את הקשר בין מספר המובטלים לעליית הנאצים. יתקבלו גם תשובות בלי ציון הקשר, כמו הגרף מתאר את האבטלה ואת מספר המושבים של המפלגה הנאצית. (1 נקודה)

מיומנות – המללת מידע מטקסט חזותי.

2. ציין כמה מובטלים בערך היו בשנת 1931? כל תשובה בין 20 ל 25 מיליון מובטלים.
(*חשוב שתופיע המילה מליון) (1 נקודה)
מיומנות – המללת מידע מטקסט חזותי.
3. ציין כמה מושבים בערך היו למפלגה הנאצית בשנת 1930? כל תשובה בין 25 ל 30 מושבים. (1 נקודה) **מיומנות – המללת מידע מטקסט חזותי.**
4. הסבר מה ניתן ללמוד מתוך הגרף על מצב האבטלה בגרמניה בשנים 1928-1932: (2 נקודות)
הייתה אבטלה מאוד גדולה, הייתה מגמת עלייה לאורך כל השנים.
מיומנות – הפקת מידע משתמע מטקסט חזותי.
5. הסבר מהו הקשר בין מצב האבטלה לבין מצבה של המפלגה הנאצית בשנים אלה: (2 נקודות)
ככל שהאבטלה עולה, כוחה של המפלגה עולה, והתמיכה בה מתעצמת.
מיומנות: הסקת מסקנות.

